

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра фінансів

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

на тему: «Кредитний ризик банківської системи України»

Виконала: студентка 4 курсу, групи ФБС-42
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа
та страхування»
Крижанівська І.В.

Керівник: Кохан І.В.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів

Рецензент: Гречаник Н.Ю.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту і маркетингу

Івано-Франківськ – 2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ.....	6
1.1.Економічна сутність та класифікаційні ознаки кредитного ризику банку.....	6
1.2.Методи оцінювання кредитного ризику банківських установ.....	14
1.3. Державне та пруденційне регулювання кредитного ризику банків в Україні.....	18
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	26
2.1. Оцінювання тенденцій кредитного ризику в банківській системі України.....	26
2.2. Аналітичне дослідження показників кредитного ризику АТ «ІДЕЯ БАНК».....	36
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ.....	48
3.1. Інтеграція ESG-ризиків у системи кількісної оцінки кредитного ризику банків.....	48
3.2. Міжнародні підходи до оцінювання та мінімізації кредитних ризиків у банківській діяльності.....	56
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

У сучасних умовах функціонування фінансової системи України банківський сектор здійснює свою діяльність в умовах високої макроекономічної нестабільності, воєнних ризиків, посилення регуляторних вимог та зростання рівня невизначеності на фінансових ринках. За таких умов особливого значення набуває проблема ефективного управління кредитними ризиками, оскільки саме кредитна діяльність традиційно залишається одним із ключових напрямів функціонування банківських установ та основним джерелом формування їх доходів. Одночасно кредитні операції є найбільш ризиковою складовою банківського бізнесу, що безпосередньо впливає на рівень фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності банків.

Банківські установи відіграють важливу роль у забезпеченні стабільного функціонування національної економіки, виконуючи функції фінансового посередництва, перерозподілу капіталу та підтримки економічної активності суб'єктів господарювання і населення. У сучасних умовах кредитна діяльність банків характеризується високим рівнем залежності від зовнішніх економічних факторів, динаміки фінансових ринків, якості кредитного портфеля та ефективності систем ризик-менеджменту. Зростання обсягів проблемної заборгованості, посилення кредитних втрат, нестабільність доходів позичальників та погіршення макроекономічних умов підвищують необхідність удосконалення підходів до оцінювання та регулювання кредитного ризику банківських установ.

Сучасний етап розвитку банківської системи характеризується активним впровадженням інноваційних методів управління ризиками, цифрових технологій аналізу даних, автоматизованих систем моніторингу кредитного портфеля, стрес-тестування та прогнозного моделювання. Особливого значення набуває інтеграція міжнародних стандартів управління ризиками, зокрема підходів Basel III, IFRS 9, ESG-орієнтованих моделей оцінювання ризику та систем раннього попередження кредитних втрат. Використання сучасних

методів оцінювання кредитного ризику дозволяє банкам своєчасно виявляти потенційні загрози, підвищувати якість кредитного портфеля та забезпечувати стабільність банківської діяльності.

Водночас зростання рівня кредитних ризиків у банківській системі України, значна частка проблемних кредитів, вплив воєнного стану та нестабільність економічного середовища створюють додаткові виклики для банківських установ. У цих умовах особливої актуальності набуває необхідність комплексного дослідження механізмів оцінювання кредитного ризику, аналізу ефективності систем ризик-менеджменту та обґрунтування напрямів удосконалення управління кредитними ризиками в банківському секторі. Важливого значення також набуває вивчення міжнародного досвіду управління кредитними ризиками та можливостей адаптації сучасних зарубіжних практик до умов функціонування банківської системи України.

Актуальність теми дипломної роботи зумовлена необхідністю вдосконалення системи оцінювання та регулювання кредитного ризику банківських установ в умовах економічної нестабільності, трансформації фінансового сектору та інтеграції міжнародних стандартів ризик-менеджменту у практику діяльності українських банків.

Метою дипломної роботи є комплексне дослідження теоретичних і практичних аспектів оцінювання кредитного ризику банківських установ, а також обґрунтування напрямів удосконалення системи управління кредитними ризиками в сучасних умовах розвитку банківського сектору.

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено такі завдання:

- 1) розкрити економічну сутність та класифікаційні ознаки кредитного ризику банку;
- 2) дослідити сучасні методи оцінювання кредитного ризику банківських установ;
- 3) проаналізувати особливості державного та пруденційного регулювання кредитного ризику банків в Україні;

- 4) оцінити тенденції розвитку кредитного ризику в банківській системі України;
- 5) здійснити аналітичне дослідження показників кредитного ризику АТ «ІДЕЯ БАНК»;
- 6) обґрунтувати можливості інтеграції ESG-ризиків у системи кількісної оцінки кредитного ризику банків;
- 7) дослідити міжнародні підходи до оцінювання та мінімізації кредитних ризиків у банківській діяльності;
- 8) визначити стратегічні напрями вдосконалення системи управління кредитними ризиками банківських установ.

У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Методи аналізу та синтезу застосовано для узагальнення теоретичних положень щодо сутності кредитного ризику та механізмів його управління; індукція та дедукція забезпечили логічну послідовність дослідження; системний підхід дозволив розглядати кредитний ризик як інтегровану складову системи фінансової стійкості банків; порівняльний аналіз використано для дослідження міжнародних підходів до оцінювання кредитного ризику; економіко-статистичні методи застосовано для аналізу показників кредитного ризику банківської системи України та діяльності АТ «ІДЕЯ БАНК»; методи моделювання, узагальнення та прогнозування використано для обґрунтування напрямів удосконалення системи управління кредитними ризиками банківських установ.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

1.1. Економічна сутність та класифікаційні ознаки кредитного ризику банку

Кредитний ризик є одним із визначальних ризиків банківської діяльності, оскільки кредитні операції традиційно займають домінуючу частку у структурі активів банківських установ та формують основне джерело їх доходів. Водночас саме кредитна діяльність супроводжується підвищеним рівнем ризиковості, адже невиконання позичальниками своїх фінансових зобов'язань може призвести до суттєвих фінансових втрат, погіршення якості активів, зниження рівня ліквідності та платоспроможності банку. У загальному трактуванні кредитний ризик визначається як імовірність виникнення збитків банківської установи внаслідок повного або часткового невиконання позичальником умов кредитного договору щодо своєчасного повернення основної суми боргу та сплати процентів за користування кредитними ресурсами.

Значення кредитного ризику в сучасних умовах функціонування банківської системи суттєво зростає під впливом нестабільності економічного середовища, інфляційних процесів, валютних коливань, воєнних ризиків, погіршення фінансового стану суб'єктів господарювання та підвищення рівня невизначеності на фінансових ринках. За таких умов ефективне управління кредитним ризиком стає одним із ключових чинників забезпечення фінансової безпеки та стабільності банківських установ [7; 8].

У сучасній економічній науці існує значна кількість підходів до визначення сутності кредитного ризику, що свідчить про складність і багатовимірність даної економічної категорії. Різні наукові концепції акцентують увагу на окремих аспектах кредитного ризику, розглядаючи його як

ризик невиконання кредитних зобов'язань, елемент фінансової стійкості банку, складову системного ризику або результат взаємодії ризиків у межах кредитного портфеля. Одні підходи базуються переважно на аналізі фінансового стану окремого позичальника, інші — на оцінці кредитного портфеля, статистичних моделях прогнозування дефолтів чи регуляторних вимогах до капіталу банків.

Таким чином, кредитний ризик є складною економічною категорією, що має багатокомпонентний характер і потребує застосування комплексних підходів до його оцінювання, моніторингу та регулювання. Узагальнення основних підходів до визначення сутності кредитного ризику банку представлено на рис. 1.1:

ПІДХІД	СУТЬ ПІДХОДУ	ОБ'ЄКТ ОЦІНЮВАННЯ	ПЕРЕВАГИ	НЕДОЛІКИ
1 КЛАСИЧНИЙ (ТРАДИЦІЙНИЙ)	Кредитний ризик визначається як імовірність неповернення основної суми боргу та процентів	 Окремий позичальник	✓ Простота застосування ✓ Орієнтація на фінансовий стан клієнта	✗ Висока суб'єктивність ✗ Ігнорування портфельних і системних ефектів
2 ІНДИВІДУАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНИЙ	Ризик розглядається як наслідок платоспроможності та поведінки конкретного контрагента	 Кредитна угода	✓ Детальний аналіз позичальника ✓ Доцільний для МСП	✗ Обмежена масштабованість ✗ Слабка прогностична здатність
3 ПОРТФЕЛЬНИЙ	Кредитний ризик визначається як результат взаємодії ризиків у кредитному портфелі	 Сукупність кредитів банку	✓ Урахування диверсифікації та кореляцій	✗ Потребує значних обсягів даних і складних моделей
4 ІМОВІРНІСНО-СТАТИСТИЧНИЙ	Ризик оцінюється через кількісні параметри (PD, LGD, EAD)	 Кредитні експозиції	✓ Висока формалізація ✓ Можливість прогнозування	✗ Чутливість до якості даних ✗ Моделні ризики
5 РЕГУЛЯТОРНИЙ	Кредитний ризик як джерело потенційних втрат, що потребують покриття капіталом	 Активи банку з урахуванням нормативів	✓ Забезпечення фінансової стійкості банків	✗ Орієнтація на мінімальні вимоги, а не оптимізацію ризику
6 СИСТЕМНИЙ (МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ)	Кредитний ризик як елемент фінансового циклу та джерело системних криз	 Банківський сектор та економіка	✓ Урахування макроекономічних шоків і проциклічності	✗ Обмежена придатність для мікрорівневих рішень
7 ІНТЕГРОВАНІЙ (СУЧАСНИЙ)	Кредитний ризик як багатовимірний, динамічний та регуляторно обумовлений категорія	 Позичальник, портфель, система	✓ Комплексне бачення ризику ✓ Адаптивність	✗ Висока складність реалізації

Рис. 1.1. Концептуальні підходи до визначення сутності кредитного ризику банку

* систематизовано автором на основі [12; 15; 17]

На рис. 1.1 систематизовано ключові наукові підходи до визначення кредитного ризику, серед яких виокремлено класичний, індивідуалізований, портфельний, імовірно-статистичний, регуляторний, системний та

інтегрований підходи. Кожен із них характеризує окремі аспекти природи кредитного ризику та особливості його оцінювання в діяльності банківських установ.

Класичний підхід ґрунтується на трактуванні кредитного ризику як імовірності неповернення позичальником основної суми боргу та процентів за кредитом. Даний підхід є одним із найбільш поширених у традиційній банківській практиці, оскільки орієнтується переважно на оцінку фінансового стану окремого позичальника. Індивідуалізований підхід, своєю чергою, акцентує увагу на аналізі платоспроможності конкретного контрагента, його фінансової поведінки, кредитної історії та здатності виконувати договірні зобов'язання.

Портфельний підхід розглядає кредитний ризик як результат взаємодії окремих ризиків у межах кредитного портфеля банку. Його особливістю є врахування ефекту диверсифікації, структури кредитного портфеля та кореляції між окремими кредитними операціями. Це дозволяє банкам більш комплексно оцінювати сукупний рівень ризику та формувати ефективну політику управління активами.

Імовірісно-статистичний підхід базується на використанні кількісних методів оцінювання ризику, зокрема моделей визначення ймовірності дефолту позичальника (PD), рівня втрат у разі дефолту (LGD) та величини кредитної експозиції (EAD). Використання таких методів сприяє підвищенню точності прогнозування можливих збитків і дозволяє банкам застосовувати сучасні інструменти ризик-менеджменту [18].

Регуляторний підхід трактує кредитний ризик як потенційне джерело фінансових втрат, що потребує формування відповідного рівня капіталу та резервів відповідно до вимог банківського регулювання. Даний підхід активно використовується центральними банками та міжнародними регуляторами у процесі забезпечення стабільності банківської системи.

Системний підхід розглядає кредитний ризик у ширшому макроекономічному контексті, пов'язуючи його з фазами економічного циклу,

кризовими явищами, інфляційними процесами та загальним рівнем фінансової стабільності держави. У межах цього підходу кредитний ризик виступає не лише внутрішньою проблемою окремого банку, а й важливим чинником системних фінансових ризиків.

Особливе значення в сучасних умовах має інтегрований підхід, який поєднує елементи різних концепцій та дозволяє комплексно оцінювати кредитний ризик на рівні окремого позичальника, кредитного портфеля та банківської системи загалом. Такий підхід враховує вплив зовнішніх економічних факторів, цифровізації банківської діяльності, глобалізації фінансових ринків і посилення регуляторних вимог, що забезпечує більш ефективне управління ризиками в умовах нестабільного фінансового середовища [17].

Таким чином, можна побачити еволюцію наукових підходів до трактування кредитного ризику банку — від вузького розуміння ризику як загрози неповернення кредиту до сучасного комплексного бачення, що охоплює мікроекономічні, макроекономічні та регуляторні аспекти. Це підтверджує необхідність застосування системного та багаторівневого підходу до оцінювання й регулювання кредитного ризику у сучасній банківській практиці.

Різноманітність наукових підходів до трактування кредитного ризику свідчить про його складний, багатокомпонентний та динамічний характер. Кредитний ризик не обмежується лише ймовірністю неповернення позикових коштів, а охоплює широкий спектр факторів, пов'язаних із фінансовим станом позичальників, структурою кредитного портфеля, впливом макроекономічного середовища та регуляторними вимогами. Саме тому для більш ґрунтовного розуміння сутності кредитного ризику доцільно розглянути його ключові характеристики та специфічні ознаки.

На рис. 1.2 узагальнено основні особливості кредитного ризику банку, що дозволяють глибше зрозуміти його економічну природу, специфіку прояву та взаємозв'язок з іншими видами фінансових ризиків.

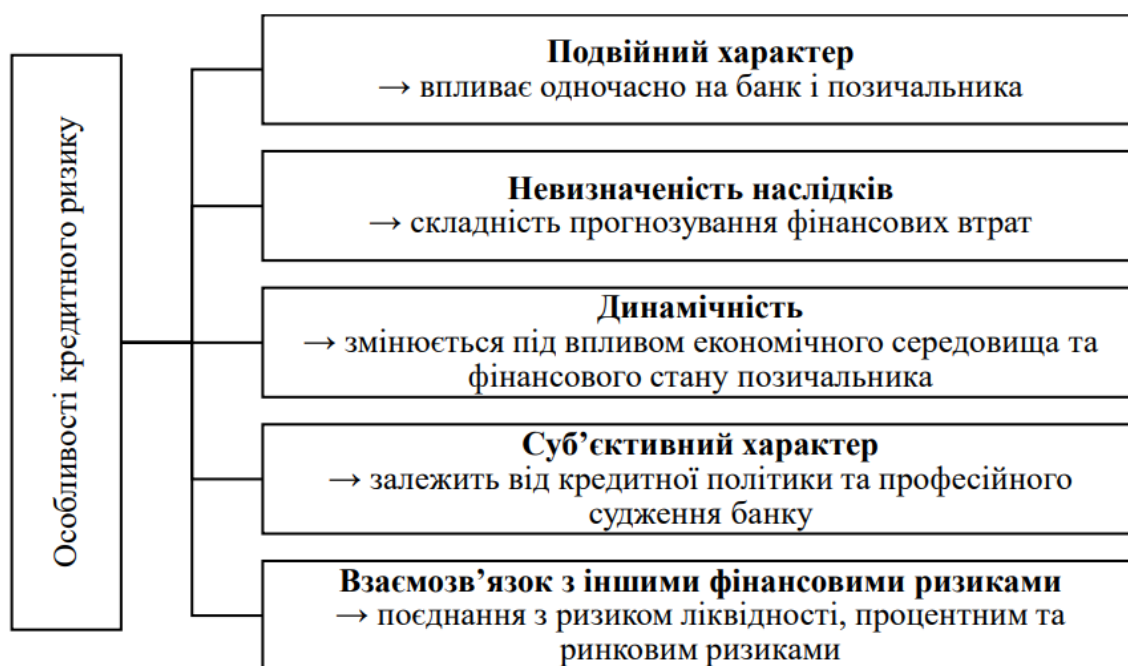

Рис. 1.2. Специфічні ознаки кредитного ризику в банківській діяльності

* систематизовано автором на основі [19]

Кредитний ризик характеризується складною економічною природою та має низку специфічних ознак, які відрізняють його від інших видів банківських ризиків. Насамперед даний ризик має подвійний характер, оскільки одночасно стосується як банківської установи, так і позичальника, формуючи між ними систему фінансової взаємозалежності. Реалізація кредитного ризику безпосередньо впливає на результати діяльності банку, рівень його прибутковості, ліквідності та фінансової стійкості, а також визначає можливості позичальника щодо подальшого залучення кредитних ресурсів [17].

Однією з ключових характеристик кредитного ризику є високий рівень невизначеності його наслідків, що зумовлено впливом значної кількості внутрішніх і зовнішніх факторів. До внутрішніх чинників належать якість кредитної політики банку, ефективність системи ризик-менеджменту, рівень контролю за кредитними операціями та якість оцінювання фінансового стану позичальників. Водночас суттєвий вплив мають і зовнішні фактори, серед яких особливе значення відіграють макроекономічна нестабільність, інфляційні

процеси, зміни валютного курсу, політичні ризики, воєнні дії та соціально-економічні трансформації.

Важливою рисою кредитного ризику є також його динамічність, яка проявляється у постійній зміні рівня ризику залежно від фінансового стану позичальника, строку кредитування, ринкової кон'юнктури та загальної економічної ситуації. Крім того, оцінка кредитного ризику значною мірою має суб'єктивний характер, оскільки залежить від професійного судження працівників банку, внутрішніх методик аналізу та прийнятої кредитної політики.

Суттєвою особливістю кредитного ризику є його тісний взаємозв'язок з іншими видами фінансових ризиків, зокрема ризиком ліквідності, процентним, валютним і ринковим ризиками. У практичній діяльності банків одночасна реалізація кількох ризиків може призводити до ефекту їх взаємного посилення, що ускладнює процес управління ризиками та потребує застосування комплексних методів їх оцінювання [20].

У зв'язку з цим банки активно впроваджують сучасні інструменти ризик-менеджменту, серед яких фінансовий аналіз, скорингові системи, статистичні та економетричні моделі прогнозування, а також методи стрес-тестування.

Багатофакторний характер кредитного ризику зумовлює необхідність його систематизації за різними класифікаційними ознаками. У науковій літературі та банківській практиці кредитний ризик класифікують залежно від об'єкта ризику, джерел виникнення, характеру наслідків, рівня концентрації, строків прояву та інших критеріїв [20].

Такий підхід дозволяє більш детально оцінити природу ризику, визначити джерела його виникнення та сформулювати ефективні механізми управління кредитною діяльністю банку. Узагальнення основних видів кредитного ризику банківських установ за ключовими класифікаційними критеріями наведено на рис. 1.3:

Рис. 1.3. Класифікаційна структура кредитного ризику в банківській діяльності

* систематизовано автором на основі [11; 12]

На рис. 1.3 відображається комплексний підхід до класифікації кредитного ризику банківських установ за основними критеріями, що дозволяє систематизувати різні форми прояву ризику залежно від джерел його виникнення, масштабу поширення, характеру наслідків та часових параметрів. Представлена класифікація демонструє, що кредитний ризик є багатогранною економічною категорією, яка охоплює не лише ризик неповернення кредиту

окремим позичальником, а й ризики, пов'язані з погіршенням якості кредитного портфеля, макроекономічною нестабільністю, галузевими кризами та впливом зовнішнього середовища.

Особливу увагу в таблиці приділено поділу кредитного ризику за обсягом охоплення, де виокремлено індивідуальний та портфельний ризики. Такий підхід дозволяє оцінювати ризик як на рівні окремої кредитної операції, так і в межах усього кредитного портфеля банку. Водночас класифікація за контрагентами розширює розуміння природи кредитного ризику, охоплюючи ризик країни, галузевий ризик та ризик контрагента, що є особливо актуальним в умовах нестабільного економічного середовища та глобалізації фінансових ринків [14].

Поділ кредитного ризику за характером наслідків на прямий і непрямий підкреслює, що негативний вплив ризику може проявлятися не лише у формі безпосередніх фінансових втрат, а й через погіршення ліквідності, репутаційні втрати та необхідність формування додаткових резервів. Крім того, класифікація за джерелами виникнення свідчить про взаємозалежність внутрішніх факторів діяльності банку та зовнішніх макроекономічних, політичних і соціальних чинників.

Загалом наведена класифікація підтверджує складний, багаторівневий та динамічний характер кредитного ризику. Ефективне управління кредитним ризиком потребує комплексного підходу, що передбачає поєднання якісних і кількісних методів оцінювання, постійний моніторинг кредитного портфеля, врахування впливу зовнішнього середовища та впровадження сучасних інструментів ризик-менеджменту. Саме системне розуміння природи та видів кредитного ризику створює основу для формування ефективної кредитної політики банку та забезпечення його фінансової стійкості в умовах нестабільного фінансового середовища.

1.2. Методи оцінювання кредитного ризику банківських установ

Оцінювання кредитного ризику посідає важливе місце у системі управління ризиками банківської установи, оскільки саме від якості та своєчасності його визначення залежить ефективність кредитної діяльності банку та рівень фінансової стійкості. У сучасних умовах нестабільного економічного середовища питання ефективного оцінювання кредитного ризику набуває особливої актуальності, оскільки від точності визначення ризиковості кредитних операцій залежить стабільність функціонування банківської системи загалом.

Сучасні методи оцінювання кредитного ризику базуються на поєднанні якісних та кількісних підходів, використанні фінансового аналізу, рейтингових систем, статистичних моделей та прогнозних методик. Використання сучасних аналітичних інструментів дає змогу банківським установам не лише визначати рівень кредитоспроможності окремих позичальників, але й оцінювати потенційний вплив макроекономічних факторів, змін ринкової кон'юнктури та фінансових шоків на якість кредитного портфеля. Це сприяє прийняттю більш обґрунтованих управлінських рішень, підвищенню ефективності системи ризик-менеджменту та оптимізації структури банківських активів [18].

Відповідно до рекомендацій Basel Committee on Banking Supervision (Basel II), банківські установи можуть застосовувати два основні підходи до визначення нормативного капіталу для покриття кредитного ризику. Перший із них передбачає використання стандартизованого підходу, що базується на зовнішніх кредитних рейтингах позичальників, контрагентів та фінансових інструментів. Даний підхід характеризується відносною простотою застосування та уніфікованістю процедур оцінювання ризику [14].

Іншим підходом є використання внутрішніх рейтингових систем, які банки формують самостійно з урахуванням особливостей власної кредитної діяльності, структури активів і рівня ризиковості кредитних операцій. Використання внутрішніх моделей дозволяє більш детально враховувати

індивідуальні характеристики позичальників, специфіку окремих сегментів кредитування та ймовірність виникнення фінансових втрат.

У процесі впровадження внутрішніх рейтингових підходів банки здійснюють класифікацію активів за окремими категоріями та рівнями ризику, що забезпечує більш точну ідентифікацію ризикових кредитних експозицій. Такий підхід створює методологічну основу для комплексного оцінювання кредитного ризику, визначення рівня резервування та формування ефективної кредитної політики банку [7; 8].

У практиці банківського нагляду Національного банку України оцінювання кредитного ризику здійснюється із застосуванням системи ключових показників, які характеризують рівень ризиковості кредитних операцій банківських установ, якість кредитного портфеля та ступінь захищеності банку від можливих фінансових втрат. Узагальнення основних показників оцінювання кредитного ризику комерційних банків за методикою НБУ наведено на рис. 1.4.

Рис. 1.4. Система оцінювання кредитного ризику комерційних банків за методикою НБУ

* систематизовано автором на основі [9; 10]

Продовжуючи дослідження методичних підходів до оцінювання кредитного ризику банківських установ, доцільно більш детально розглянути сучасні інструменти визначення ймовірності дефолту позичальників та оцінювання можливих фінансових втрат банку. У практиці банківського ризик-менеджменту методи оцінювання кредитного ризику прийнято поділяти на декілька груп залежно від джерел інформації, способів аналізу та методологічної бази їх застосування.

Одну з основних груп становлять актуарні або статистичні методи, які базуються на аналізі історичних даних щодо виконання позичальниками своїх кредитних зобов'язань. Такі підходи дозволяють кількісно визначати ймовірність дефолту шляхом використання математичних і статистичних моделей. У міжнародній банківській практиці широкого поширення набули методи дискримінантного аналізу, багатофакторні економетричні моделі, а також логістична регресія, що дають змогу встановлювати залежність між фінансовими показниками позичальників та рівнем кредитного ризику. Застосування цих методів сприяє підвищенню об'єктивності оцінювання ризику та забезпечує можливість прогнозування фінансового стану клієнтів банку [18].

В умовах цифровізації фінансового сектору та розвитку сучасних інформаційних технологій особливого значення набувають методи, засновані на використанні нейронних мереж і технологій машинного навчання. На відміну від класичних статистичних моделей, нейронні мережі дозволяють моделювати складні нелінійні взаємозв'язки між фінансовими показниками та формувати більш адаптивні прогностичні оцінки. Крім того, у банківській практиці застосовуються експертні системи, які відтворюють логіку ухвалення кредитних рішень на основі професійного досвіду кредитних аналітиків, використання спеціалізованих баз знань та поєднання кількісної й якісної інформації.

Іншу важливу групу становлять ринкові методи оцінювання кредитного ризику, які ґрунтуються на аналізі ринкової вартості фінансових інструментів.

Основою таких підходів є припущення, що ринкові ціни найбільш оперативно реагують на зміни економічного середовища, фінансового стану компаній та поведінки інвесторів. До найбільш поширених ринкових методів належить аналіз кредитних спредів, що базується на порівнянні дохідності корпоративних і безризикових облігацій, а також структурні моделі оцінювання кредитного ризику, серед яких особливе місце займає модель Мертона. На її основі була розроблена модель Expected Default Frequency (EDF), яка широко використовується у міжнародній банківській практиці для прогнозування ймовірності дефолту позичальників [10].

Узагальнення основних методів оцінювання кредитного ризику банківських установ, а також їх переваг і недоліків наведено на рис. 1.5.

Група методів	Метод	Сутність методу	Переваги	Недоліки та обмеження
Актuarні (статистичні) 	 Дискримінантний аналіз	Оцінка ймовірності дефолту на основі лінійної або багатовимірної комбінації фінансових показників позичальника	 Простота інтерпретації; поширеність у практиці	 Припущення лінійності; обмежена точність для складних залежностей
	 Логістична регресія	Визначення ймовірності дефолту шляхом регресійного аналізу бінарної змінної	 Висока статистична обґрунтованість; гнучкість	 Чутливість до якості даних; потреба у великій вибірці
	 Нейронні мережі	Моделювання нелінійних взаємозв'язків між змінними з використанням алгоритмів машинного навчання	 Висока прогностична здатність; адаптивність	 Низька прозорість результатів; складність інтерпретації
	 Експертні системи	Формалізація професійного судження кредитних аналітиків на основі правил і баз знань	 Урахування якісних факторів; гнучкість	 Суб'єктивність; залежність від експертів
Ринкові 	 Кредитні спреди	Оцінка ризику через різницю дохідності корпоративних і безризикових облігацій	 Відображає ринкові очікування; оперативність	 Залежність від ліквідності ринку
	 Модель Мертона	Визначення ймовірності дефолту на основі ринкової вартості акцій та структури капіталу	 Теоретична обґрунтованість; зв'язок із ринком	 Обмежена застосовність для непублічних компаній
	 Модель EDF (KMV)	Розширення моделі Мертона з використанням емпіричних баз даних	 Висока точність; практичне застосування	 Комерційний характер; закритість методології
Вартісні (грошові) 	 VaR Value at Risk (VaR)	Оцінка максимально можливих втрат за заданого рівня довіри та горизонту часу	 Агрегація ризиків; регуляторне визнання	 Не враховує втрати за межами VaR; слабка кризова чутливість
	 CVaR ES Conditional VaR (CVaR, ES)	Оцінка середніх втрат у випадках перевищення VaR	 Когерентність; придатність для кризових умов	 Вища складність розрахунку

Рис. 1.5. Система сучасних методів оцінювання кредитного ризику банківських установ

* власна розробка автора

Важливою складовою сучасної системи оцінювання кредитного ризику є визначення величини кредитної експозиції та потенційних втрат банку у разі

дефолту позичальника. У більшості випадків експозиція кредитного ризику відповідає сумі заборгованості за кредитними операціями, тоді як фактичний рівень втрат залежить від вартості заставного майна, ефективності механізмів забезпечення та черговості задоволення вимог кредиторів.

У міжнародній практиці для комплексної грошової оцінки ризиків активно використовуються вартісні методи, серед яких особливе місце займає показник Value at Risk (VaR). Даний показник дозволяє оцінити максимально можливий рівень фінансових втрат за певного часового горизонту та визначеного рівня довіри. Водночас використання VaR має певні обмеження, оскільки цей показник недостатньо враховує масштаби втрат у кризових ситуаціях. Саме тому в сучасних умовах дедалі ширше застосовується показник Conditional Value at Risk (CVaR або Expected Shortfall), який дає змогу оцінити середній обсяг втрат у випадках перевищення граничного рівня ризику [12].

Отже, сучасна система оцінювання кредитного ризику банківських установ базується на поєднанні статистичних, ринкових, експертних та вартісних методів аналізу. Кожен із підходів має власні переваги та обмеження, що зумовлює необхідність їх комплексного використання у практиці банківського ризик-менеджменту. Ефективне поєднання різних методів оцінювання дозволяє підвищити точність прогнозування кредитних ризиків, мінімізувати потенційні фінансові втрати та забезпечити стабільність функціонування банківських установ в умовах нестабільного економічного середовища.

1.3. Державне та пруденційне регулювання кредитного ризику банків в Україні

Система регулювання кредитного ризику є важливою складовою забезпечення надійності та стабільності функціонування банківського сектору. В умовах зростання фінансових ризиків, економічної нестабільності та

трансформації фінансового середовища особливого значення набуває формування ефективного нормативно-правового механізму контролю за кредитною діяльністю банківських установ. Основною метою такого регулювання є обмеження надмірної ризиковості кредитних операцій, підтримання достатнього рівня капіталізації банків, захист прав вкладників і кредиторів, а також мінімізація загроз виникнення системних криз у фінансовій системі держави.

Провідне місце у процесі державного регулювання кредитного ризику належить Національний банк України, який виконує функції центрального органу банківського нагляду та здійснює контроль за дотриманням банками встановлених економічних нормативів і вимог щодо управління ризиками. Регулятор формує методологічні засади оцінювання кредитного ризику, встановлює порядок формування резервів, визначає вимоги до достатності капіталу та здійснює моніторинг рівня ризиковості активних операцій банківських установ.

Сучасна модель банківського регулювання в Україні орієнтована на поступове наближення до міжнародних стандартів фінансового нагляду, насамперед рекомендацій Basel Committee on Banking Supervision та нормативних підходів Європейського Союзу. Гармонізація національного законодавства із міжнародними вимогами сприяє підвищенню прозорості діяльності банків, удосконаленню систем ризик-менеджменту та забезпеченню стійкості банківської системи до внутрішніх і зовнішніх фінансових шоків.

Фундаментальну правову основу функціонування банківської системи становить Закон України «Про банки і банківську діяльність», який визначає загальні принципи організації банківської діяльності та встановлює обов'язок банків формувати ефективну систему управління ризиками. Важливе значення також має Закон України «Про Національний банк України», який закріплює за НБУ повноваження щодо регулювання банківської діяльності, встановлення економічних нормативів і контролю за рівнем ризиковості банківських операцій [1; 2].

Особливу роль у системі нормативного забезпечення управління кредитним ризиком відіграють нормативні акти НБУ, які деталізують порядок оцінювання ризикових операцій та організації системи внутрішнього контролю в банках. Одним із ключових документів є Постанова Правління НБУ № 351 від 30.06.2016, яка визначає методологію розрахунку кредитного ризику за активними банківськими операціями, порядок оцінювання фінансового стану позичальників та правила визначення очікуваних кредитних втрат із застосуванням основних компонентів ризику — PD, LGD та EAD.

Важливе місце у структурі регуляторного забезпечення займає також Постанова Правління НБУ № 64 від 11.06.2018, яка регламентує організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах. Зазначений документ визначає вимоги до побудови системи ризик-менеджменту, процедур ідентифікації, оцінювання, моніторингу та контролю кредитного ризику, а також механізмів внутрішнього аудиту та корпоративного управління [4].

Слід зазначити, що нормативно-правова база у сфері регулювання кредитного ризику постійно вдосконалюється відповідно до змін економічного середовища та міжнародної банківської практики. НБУ регулярно оновлює методологічні підходи до оцінювання кредитного ризику, уточнює вимоги до формування резервів і капіталу, а також адаптує нормативні документи до сучасних вимог пруденційного нагляду.

Отже, система нормативно-правового регулювання кредитного ризику в Україні має комплексний і багаторівневий характер. Вона охоплює законодавчі норми, пруденційні вимоги та внутрішньобанківські механізми управління ризиками, що в сукупності спрямовані на підвищення надійності банківської системи, забезпечення фінансової стійкості банківських установ і зниження рівня кредитних ризиків у сучасних умовах функціонування фінансового сектору.

Узагальнення основних нормативно-правових актів НБУ, що регулюють питання оцінювання та управління кредитним ризиком банківських установ, наведено у рис. 1.6.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ НБУ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ		
НАЗВА ДОКУМЕНТА	НОМЕР, ДАТА	КОРОТКИЙ ОПИС ЗМІСТУ РЕГУЛЮВАННЯ
 Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями	 Постанова Правління НБУ № 351 від 30.06.2016	 Регламентує порядок оцінювання банками кредитного ризику за активними операціями, встановлює вимоги до визначення розміру очікуваних втрат, застосування компонентів кредитного ризику (PD, LGD, EAD).
 Про затвердження Змін до Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями	 Постанова Правління НБУ № 8 від 26.01.2021	 Вносить зміни до Положення № 351 щодо порядку оцінювання кредитного ризику та уточнення окремих положень оцінки ризикових компонентів.
 Про затвердження Змін до Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями	 Постанова Правління НБУ № 79 від 18.07.2025	 Вносить чергові зміни до Положення № 351 з урахуванням адаптації пруденційних вимог ЄС та уточненням методології визначення кредитного ризику за активними операціями.
 Про внесення змін до Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями	 Постанова Правління НБУ № 139 від 15.11.2025	 Внесення змін до Положення № 351 щодо уточнення деяких положень методології оцінки кредитного ризику та взаємодії з іншими нормативними вимогами.
 Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах	 Постанова Правління НБУ № 64 від 11.06.2018	 Визначає загальні вимоги до системи ризик-менеджменту банків, включаючи оцінювання і моніторинг кредитного ризику як одного з основних ризиків банківської діяльності.
 Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів (зміни, що впливали на кредитні ризики)	 Ряд постанов НБУ (№ 715/2015, № 737/2015, № 830/2015, № 38/2016)	 Вносили зміни до методології формування резервів для відшкодування можливих збитків, що є частиною управління кредитним ризиком.

Рис. 1.6. Нормативно-правове забезпечення управління кредитним ризиком банків

* систематизовано автором на основі [1; 2; 4]

На рис. 1.6 відображена система нормативно-правового регулювання кредитного ризику банківських установ в Україні та демонструє ключову роль Національний банк України у формуванні механізмів банківського нагляду й контролю за ризиковістю кредитних операцій. Представлені нормативні акти НБУ формують комплексну методологічну основу для оцінювання, моніторингу та мінімізації кредитного ризику в діяльності банківських установ.

Сучасна модель регулювання кредитного ризику в Україні поступово адаптується до міжнародних стандартів банківського нагляду, насамперед принципів Basel II та Basel III. Це проявляється у впровадженні ризик-

орієнтованого підходу до оцінки активів банків, використанні внутрішніх рейтингових систем оцінювання кредитоспроможності позичальників, а також у застосуванні концепції очікуваних кредитних втрат відповідно до вимог IFRS 9. Важливим елементом регуляторної системи є також використання макропруденційних інструментів, спрямованих на обмеження концентрації кредитних ризиків та підвищення стійкості банківської системи до кризових явищ.

Особливу увагу приділено Положенню НБУ № 351, яке виступає одним із базових нормативних документів у сфері оцінювання кредитного ризику за активними банківськими операціями. Його подальші зміни та доповнення свідчать про постійне вдосконалення методології оцінки кредитного ризику відповідно до сучасних міжнародних вимог та змін економічного середовища. Водночас Положення НБУ № 64 забезпечує організаційні засади функціонування системи ризик-менеджменту в банках та визначає кредитний ризик як один із ключових ризиків банківської діяльності [3].

Таким чином, рисунок узагальнює основні нормативно-правові інструменти регулювання кредитного ризику в Україні та підтверджує, що сучасна система банківського нагляду орієнтована на забезпечення фінансової стійкості банківських установ, підвищення прозорості банківської діяльності та гармонізацію національної системи регулювання з європейськими та міжнародними стандартами.

У системі державного регулювання банківської діяльності Національний банк України реалізує комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на контроль, оцінювання та мінімізацію кредитних ризиків у діяльності банківських установ.

Ефективне управління кредитним ризиком виступає необхідною передумовою забезпечення стабільності, надійності та фінансової стійкості комерційних банків. Важливе значення у цьому процесі має своєчасне виявлення причин виникнення кредитних втрат, ідентифікація факторів ризику та оцінка їх впливу на якість кредитного портфеля банківської установи. Саме

комплексний аналіз ризикових чинників створює основу для формування дієвої системи ризик-менеджменту та підвищення ефективності кредитної діяльності банків.

Основні напрями регуляторного впливу НБУ у сфері управління кредитним ризиком узагальнено на рис. 1.7.

Рис. 1.7. Регуляторні інструменти НБУ у сфері контролю кредитних ризиків

* систематизовано автором на основі [17]

Таким чином, ефективне управління кредитним ризиком є однією з базових передумов стабільного функціонування банківської установи та забезпечення її фінансової надійності. Саме своєчасна ідентифікація причин виникнення кредитних втрат, аналіз факторів ризику та визначення ступеня їх впливу на якість кредитного портфеля дозволяють банкам мінімізувати потенційні збитки та підтримувати належний рівень фінансової стійкості. У сучасних умовах нестабільного економічного середовища процес управління кредитним ризиком набуває стратегічного значення, оскільки безпосередньо впливає на прибутковість банківської діяльності, рівень ліквідності та конкурентоспроможність банку [14].

Для забезпечення результативного управління кредитними ризиками банківські установи повинні формувати комплексну систему ризик-

менеджменту, яка враховує стратегічні цілі розвитку банку, особливості його кредитної політики та динаміку змін зовнішнього фінансового середовища. Приймаючи на себе кредитний ризик у процесі здійснення активних операцій, банк має забезпечувати безперервний контроль за рівнем ризиковості кредитного портфеля, здійснювати його оцінювання, моніторинг та коригування відповідно до поточних і довгострокових завдань діяльності. Це потребує побудови цілісної системи управління, що об'єднує взаємопов'язані елементи, процедури та механізми контролю ризиків.

Систему управління кредитним ризиком доцільно розглядати як сукупність двох взаємодіючих складових — керованої та керуючої підсистем. До керованої підсистеми належать безпосередньо кредитний ризик як об'єкт управління, показники оцінювання його рівня, фактори формування ризиковості кредитних операцій, а також кредитні активи банку, що підпадають під вплив ризикових чинників. Саме ці елементи формують основу для аналізу стану кредитного портфеля та визначення рівня потенційних фінансових втрат.

Керуюча підсистема охоплює сукупність органів, структурних підрозділів і посадових осіб, відповідальних за реалізацію політики управління кредитними ризиками. До таких суб'єктів належать наглядова рада банку, правління, кредитний комітет, підрозділи ризик-менеджменту, служби внутрішнього контролю та менеджмент різних рівнів. Їх діяльність спрямована на формування кредитної політики, ухвалення управлінських рішень щодо кредитних операцій, встановлення допустимого рівня ризику та контроль за дотриманням внутрішніх стандартів управління ризиками [10].

Організація системи управління кредитним ризиком здійснюється кожною банківською установою самостійно з урахуванням масштабів діяльності, структури активів, обраної стратегії розвитку та специфіки кредитної політики. Внутрішні нормативні документи банку регламентують порядок оцінювання кредитоспроможності позичальників, процедури моніторингу кредитного портфеля, механізми формування резервів та інструменти мінімізації ризиковості кредитних операцій. Такі документи

затверджуються керівними органами банку та реалізуються через систему внутрішніх процедур і стандартів кредитування.

Центральне місце у системі управління кредитним ризиком займає кредитна стратегія банку, яка визначає рівень допустимої ризиковості кредитних операцій та основні напрями управління ризиками. У науковій літературі та банківській практиці виокремлюють декілька базових типів кредитних стратегій. Високоризикова стратегія орієнтована на отримання максимального рівня доходності шляхом здійснення більш ризикових кредитних операцій. Стратегія диверсифікації передбачає розподіл кредитного ризику між різними категоріями позичальників, галузями економіки, регіонами та видами кредитних продуктів. Водночас стратегія мінімізації ризику спрямована на обмеження обсягів високоризикового кредитування та концентрацію банку на найбільш надійних і фінансово стабільних позичальниках [12].

Вибір конкретної кредитної стратегії визначає рівень прийняттого ризику для банківської установи та впливає на структуру кредитного портфеля, дохідність активів і загальний рівень фінансової стійкості банку. Саме тому ефективне управління кредитним ризиком передбачає не лише оцінювання ризиковості кредитних операцій, але й розробку заходів щодо попередження можливих втрат, оптимізації структури кредитного портфеля та пом'якшення негативних наслідків реалізації ризикових подій.

Отже, кредитна політика виступає фундаментальною основою функціонування системи управління кредитним ризиком банку. У її межах визначаються стратегічні орієнтири кредитної діяльності, принципи взаємодії з позичальниками, критерії оцінювання кредитоспроможності, допустимий рівень ризику та механізми контролю кредитних операцій. Формуючи кредитну політику, банк повинен чітко встановити підходи до роботи з різними категоріями клієнтів, визначити умови кредитування, строки та форми надання кредитів, а також систему інструментів, спрямованих на забезпечення ефективного управління кредитними ризиками.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНЮВАННЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

2.1. Оцінювання тенденцій кредитного ризику в банківській системі України

У сучасних умовах розвитку фінансового сектору України проблема забезпечення ефективного управління кредитними ризиками набуває особливої актуальності, оскільки саме кредитні операції формують основну частину активів банківських установ та значною мірою визначають рівень їх прибутковості й фінансової стійкості. Від якості кредитного портфеля та здатності банків своєчасно реагувати на зміни економічного середовища залежить стабільність функціонування не лише окремих банків, а й банківської системи держави загалом.

В умовах структурної трансформації банківської системи України та посилення фінансової нестабільності кредитний ризик залишається одним із ключових чинників, що визначають рівень стійкості та ефективності функціонування банківських установ. Макроекономічна невизначеність, наслідки воєнних дій, погіршення фінансового стану позичальників і дисбаланси економічного розвитку суттєво ускладнюють процес управління кредитними портфелями та підвищують імовірність виникнення кредитних втрат. У таких умовах особливої важливості набуває системний аналіз кредитного ризику на рівні всієї банківської системи, оскільки саме він дає змогу оцінити рівень фінансової стійкості банківського сектору та визначити тенденції його розвитку.

Після початку повномасштабної війни банківський сектор України функціонував в умовах значного економічного та фінансового навантаження, що безпосередньо позначилося на масштабах кредитної діяльності банків. Проте, незважаючи на кризові явища та високий рівень ризиковості

економічного середовища, упродовж 2021–2025 рр. загальні обсяги банківського кредитування демонстрували тенденцію до зростання, що відображено на рис. 2.1:

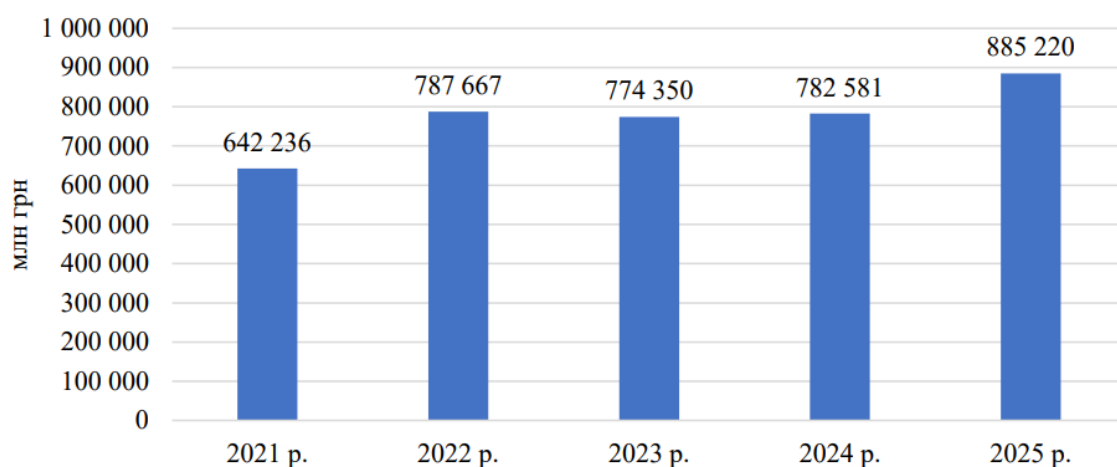

Рис. 2.1. Динаміка обсягів наданих банківських кредитів в Україні за 2021–2025 рр., млрд грн.

Так, якщо у 2021 р. обсяг наданих банками кредитів становив 642,2 млрд грн, то вже у 2022 р. цей показник зріс до 787,7 млрд грн. Упродовж 2023–2024 рр. спостерігалось певне уповільнення темпів кредитної активності, що було зумовлено високим рівнем економічної невизначеності, інфляційними процесами та посиленням вимог банків до оцінювання платоспроможності позичальників. Водночас у 2025 р. обсяг кредитування досяг 885,2 млрд грн, що стало найвищим показником за весь досліджуваний період. Наведена динаміка свідчить про поступову адаптацію банківських установ до кризових умов функціонування, активізацію кредитної підтримки економіки та часткове відновлення попиту на кредитні ресурси з боку суб'єктів господарювання і населення [15].

Разом із тим збільшення обсягів кредитування супроводжується зростанням потенційного кредитного ризику, оскільки розширення кредитних портфелів в умовах нестабільного економічного середовища підвищує ймовірність погіршення якості активів і збільшення частки проблемної заборгованості. Саме тому аналіз динаміки кредитних операцій банківської системи є важливою складовою оцінювання рівня кредитного ризику та

ефективності управління ним у сучасних умовах розвитку банківського сектору України.

Важливою характеристикою розвитку кредитного ринку України є трансформація валютної структури банківського кредитування, оскільки саме вона значною мірою впливає на рівень кредитного та валютного ризиків у банківській системі. Упродовж 2021–2025 рр. спостерігалася стійка тенденція до зростання частки кредитів, наданих у національній валюті, та одночасного скорочення обсягів валютного кредитування, що відображено на рис. 2.2.

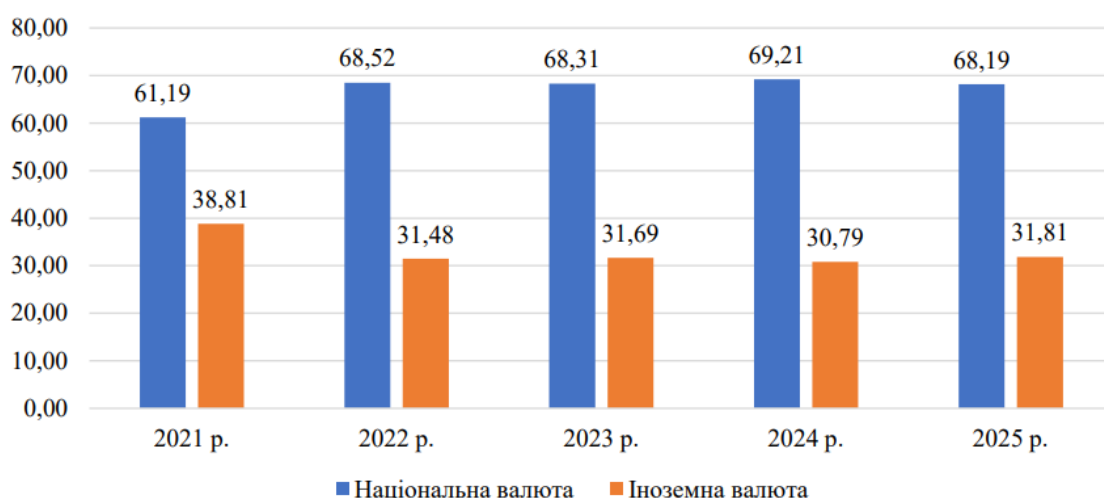

Рис. 2.2. Частка наданих кредитів банками України в гривневому еквіваленті за видами валют протягом 2021-2025 рр., % до підсумку

Зокрема, частка гривневих кредитів зросла з 61,19 % у 2021 р. до близько 68–69 % у наступні роки, тоді як питома вага кредитів в іноземній валюті поступово скоротилася та у 2025 р. становила лише 31,81 %. Така динаміка є позитивною для банківської системи, оскільки зниження рівня доларизації кредитного портфеля сприяє мінімізації валютних ризиків, зменшує залежність банків від коливань валютного курсу та підвищує стабільність кредитної діяльності в умовах макроекономічної нестабільності. Крім того, зазначені зміни свідчать про ефективність заходів Національного банку України, спрямованих на дедоларизацію фінансового сектору та посилення ролі національної валюти у кредитних операціях [18].

Аналіз структури кредитування за категоріями позичальників (рис. 2.3) свідчить про збереження провідної ролі корпоративного сектору у формуванні кредитного портфеля банківської системи. Упродовж досліджуваного періоду обсяг кредитів, наданих суб'єктам господарювання, зріс із 454,1 млрд грн у 2021 р. до 593,0 млрд грн у 2025 р., що вказує на поступове відновлення ділової активності та зростання потреби бізнесу у фінансових ресурсах. Водночас частка корпоративного кредитування у загальному обсязі кредитного портфеля дещо скоротилася, що було зумовлено більш динамічним розвитком роздрібного сегмента банківського кредитування. Зростання обсягів кредитування фізичних осіб свідчить про поступове відновлення споживчого попиту та активізацію банків у сегменті роздрібних фінансових послуг. Разом із тим розширення роздрібного кредитування потребує посилення контролю за рівнем кредитного ризику, оскільки в умовах економічної нестабільності саме цей сегмент є найбільш чутливим до змін рівня доходів населення, інфляційних процесів та погіршення платоспроможності позичальників [11].

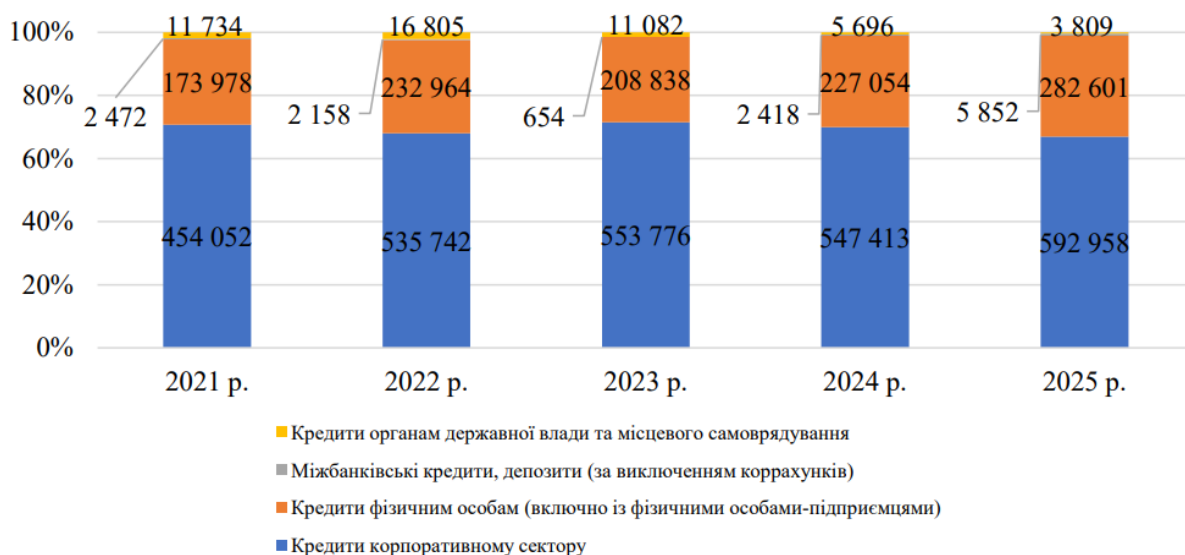

Рис. 2.3. Динаміка частки наданих кредитів банками Україні за економічними суб'єктами протягом 2021-2025 рр., % до підсумку

Найбільш динамічний розвиток упродовж досліджуваного періоду продемонстрував сегмент кредитування фізичних осіб та фізичних осіб-

підприємців. Обсяг кредитів, наданих населенню, за 2021–2025 рр. зріс із 173 978 млн грн до 282 601 млн грн, тобто більш ніж на 60 %. Водночас частка роздрібного кредитування у структурі сукупного кредитного портфеля банківської системи збільшилася з 27,1 % до 31,9 %. Така динаміка свідчить про активізацію споживчого попиту, поступове відновлення підприємницької діяльності населення та підвищення ролі роздрібного сегмента у формуванні банківських доходів. Крім того, банки дедалі більше орієнтуються на диверсифікацію кредитного портфеля шляхом розширення кредитування фізичних осіб, що дає змогу частково зменшити концентрацію ризику, пов'язаного з великими корпоративними позичальниками [17].

Міжбанківське кредитування залишалося найменшим сегментом за обсягами операцій, однак характеризувалося значними коливаннями протягом аналізованого періоду. Після скорочення обсягів міжбанківських кредитів у 2023 р. вже у 2025 р. спостерігалось їх суттєве зростання — до 5 852 млн грн. Це свідчить про покращення ситуації з ліквідністю у банківському секторі, відновлення активності на міжбанківському ринку та посилення співпраці між фінансовими установами в умовах поступової стабілізації економічного середовища.

На відміну від роздрібного та корпоративного сегментів, кредитування органів державної влади та місцевого самоврядування мало тенденцію до скорочення. Якщо у 2021 р. обсяг таких кредитів становив 11 734 млн грн, то у 2025 р. він зменшився до 3 809 млн грн. Це свідчить про зниження частки державного сектору у структурі кредитного портфеля банків та переорієнтацію кредитної діяльності банківських установ на фінансування приватного сектору економіки [17].

Одним із ключових індикаторів ефективності управління кредитним ризиком та якості активів банківської системи є рівень непрацюючих кредитів (NPL). Аналіз динаміки цього показника у 2021–2025 рр. свідчить про наявність значних коливань у структурі проблемної заборгованості, що відображено на рис. 2.4:

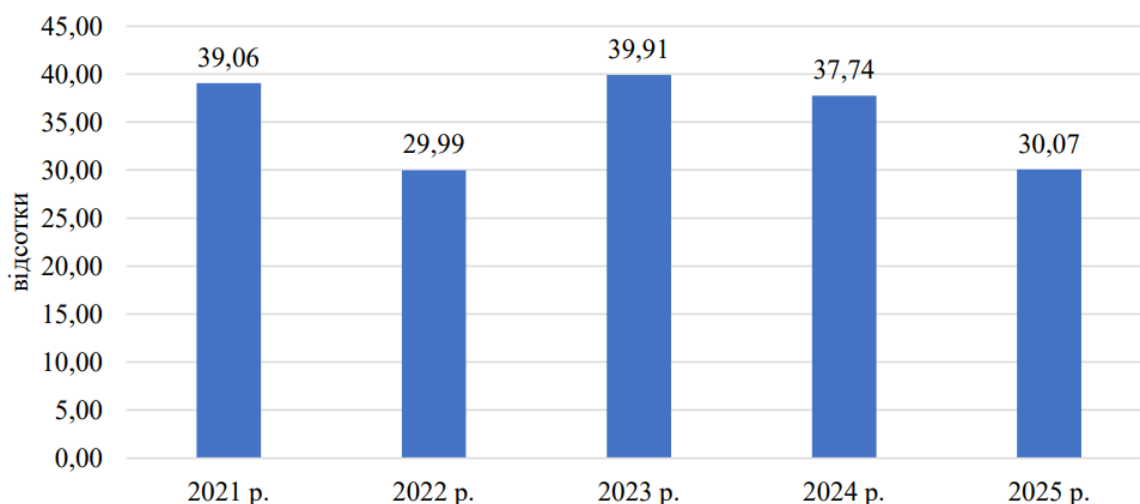

Рис. 2.4. Динаміка частки непрацюючих кредитів в Україні у 2021-2025 рр.

У 2021 р. частка непрацюючих кредитів у банківській системі України становила 39,06 %, що вказувало на високий рівень проблемних активів та значне навантаження на банківський сектор. Попри складні економічні умови та початок повномасштабної війни, у 2022 р. показник NPL скоротився до 29,99 %. Таке зниження було зумовлене проведенням реструктуризації заборгованості, активізацією роботи банків із проблемними кредитами, а також частковим покращенням платіжної дисципліни позичальників [20].

Водночас уже у 2023 р. частка непрацюючих кредитів знову суттєво зросла — до 39,91 %, фактично повернувшись до рівня 2021 р. Основними причинами такого погіршення стали тривалий вплив воєнних ризиків, погіршення фінансового стану підприємств і населення, а також зростання економічної невизначеності. У 2024 р. ситуація дещо стабілізувалася, а частка NPL скоротилася до 37,74 %, що свідчило про поступове покращення якості кредитних портфелів банків.

Найбільш відчутне покращення спостерігалось у 2025 р., коли рівень непрацюючих кредитів знизився до 30,07 %. Це свідчить про поступове оздоровлення банківської системи, скорочення частки проблемної заборгованості та підвищення ефективності механізмів управління кредитним ризиком. Зменшення обсягів NPL позитивно впливає на фінансову стійкість

банків, розширює можливості подальшого кредитування економіки та сприяє зміцненню довіри клієнтів і інвесторів до банківського сектору України.

Оцінювання показників рентабельності активів (ROA) та рентабельності капіталу (ROE) дає змогу проаналізувати рівень ефективності функціонування банківської системи України та визначити результативність здійснення кредитних операцій у досліджуваному періоді (табл. 2.1):

Таблиця 2.1

Показники рентабельності по банківській системі України

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Рентабельність активів (ROA), %	2,54	4,09	1,18	3,38	4,62
Рентабельність капіталу (ROE), %	19,97	35,15	10,91	31,61	39,61

Аналіз наведених у табл. 2.1 показників свідчить про поступове відновлення прибутковості банківського сектору після кризових явищ, спричинених воєнними та економічними потрясіннями. Зокрема, рентабельність активів (ROA) упродовж 2021–2025 рр. характеризувалася нерівномірною динамікою. Якщо у 2021 р. значення показника становило 2,54 %, то у 2022 р. воно зросло до 4,09 %. Водночас у 2023 р. спостерігалось різке зниження ROA до 1,18 %, що було пов'язано з погіршенням економічної ситуації, підвищенням кредитних ризиків та необхідністю формування додаткових резервів під можливі втрати за кредитними операціями.

У наступні роки ситуація поступово стабілізувалася, а вже у 2025 р. показник рентабельності активів досяг максимального значення за весь досліджуваний період — 4,62 %. Це свідчить про підвищення ефективності використання активів банківськими установами, покращення результативності кредитної діяльності та зростання здатності банків генерувати прибуток навіть в умовах нестабільного економічного середовища [18].

Подібну тенденцію демонстрував і показник рентабельності капіталу (ROE), який відображає ефективність використання власного капіталу банківської системи. У 2021 р. рівень ROE становив 19,97 %, тоді як у 2025 р. він зріс майже вдвічі — до 39,61 %. Після суттєвого підвищення у 2022 р. до 35,15 % у 2023 р. відбулося тимчасове зниження показника до 10,91 %, що пояснюється впливом кризових факторів, погіршенням фінансових результатів окремих банків та зростанням витрат на покриття кредитних ризиків. Проте вже у 2024–2025 рр. спостерігалось швидке відновлення прибутковості капіталу, що стало наслідком активізації кредитування, покращення процентної маржі та адаптації банківських установ до нових умов функціонування.

Висока різниця між показниками ROA та ROE свідчить про значний рівень фінансового левереджу у банківській системі, тобто активне використання залучених ресурсів для забезпечення прибутковості власного капіталу. Водночас така ситуація потребує посиленого контролю за рівнем ризиків і підтримання достатнього рівня капіталізації банківських установ. Результати аналізу підтверджують, що банківська система України поступово відновлює свою ефективність та прибутковість навіть в умовах високої економічної невизначеності. Для забезпечення стабільного розвитку банкам доцільно й надалі приділяти увагу підвищенню якості кредитного портфеля, оптимізації структури активів і пасивів, удосконаленню системи управління кредитними ризиками та підтриманню належного рівня фінансової стійкості.

Ефективність кредитної діяльності банківської системи доцільно розглядати як здатність банків забезпечувати стабільне отримання доходів від кредитних операцій за умови підтримання прийнятного рівня ризику, дотримання вимог регулятора та забезпечення безперервного фінансування економіки [18].

Важливим інструментом оцінювання рівня кредитного ризику та фінансової стійкості банківської системи є аналіз пруденційних нормативів, установлених Національним банком України, зокрема нормативів Н7, Н8 та Н9 (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка пруденційних нормативів кредитного ризику банківської системи України

Норматив	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Н7 – Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (не більше 25%)	19,14	18,60	17,80	15,53	15,09
Н8 – Норматив великих кредитних ризиків (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу)	87,39	72,35	86,33	63,13	66,53
Н9 – Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (не більше 25%)	4,10	3,71	2,81	1,08	1,57

Результати аналізу свідчать про загальне покращення рівня контролю за кредитними ризиками та посилення фінансової дисципліни у банківському секторі України протягом 2021–2025 рр. Незважаючи на складні макроекономічні умови та наслідки воєнних дій, банківська система зберігала здатність дотримуватися встановлених регуляторних вимог, що є важливим індикатором її стійкості.

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7), граничне значення якого не повинно перевищувати 25 %, упродовж усього досліджуваного періоду залишався в межах допустимого рівня. При цьому показник демонстрував тенденцію до поступового зниження — з 19,14 % у 2021 р. до 15,09 % у 2025 р. Така динаміка свідчить про скорочення концентрації кредитного ризику, більш рівномірний розподіл кредитних ресурсів між позичальниками та зниження залежності банків від великих клієнтів.

Норматив великих кредитних ризиків (Н8), який характеризує співвідношення сукупного обсягу великих кредитних ризиків до регулятивного капіталу банківської системи, також перебував у межах нормативних вимог НБУ. Незважаючи на певні коливання показника упродовж аналізованого періоду, загальна тенденція свідчить про його поступове зниження — з 87,39 % у 2021 р. до 66,53 % у 2025 р. Це вказує на зміцнення капітальної бази банківських установ, зменшення рівня концентрації великих кредитних експозицій та підвищення здатності банківської системи протистояти потенційним фінансовим шокам. Позитивною є і динаміка нормативу максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9). Упродовж 2021–2025 рр. значення цього показника залишалося суттєво нижчим за встановлений НБУ граничний рівень у 25 % та коливалося в межах від 4,10 % до 1,57 %. Низький рівень нормативу Н9 свідчить про дотримання банками принципів прозорості кредитної діяльності, мінімізацію ризиків інсайдерського кредитування та обмеження можливих конфліктів інтересів у процесі розміщення кредитних ресурсів [12].

Отже, результати підтверджують, що упродовж 2021–2025 рр. банківська система України забезпечувала дотримання всіх основних пруденційних нормативів кредитного ризику, установлених НБУ. Це свідчить про поступове зниження концентрації кредитних ризиків, зміцнення фінансової стійкості банківського сектору та підвищення ефективності системи управління кредитними ризиками навіть в умовах воєнної та економічної нестабільності.

Таким чином, проведений аналіз дає підстави стверджувати, що у досліджуваному періоді банківська система України поступово адаптувалася до кризових умов функціонування, відновлювала кредитну активність та забезпечувала стабільність ключових фінансових показників. Отримані результати формують аналітичне підґрунтя для подальшого дослідження особливостей оцінювання кредитного ризику на рівні окремої банківської установи, зокрема АТ «ІДЕЯ БАНК», що буде розглянуто у наступному підрозділі.

2.2. Аналітичне дослідження показників кредитного ризику АТ «ІДЕЯ БАНК»

АТ «ІДЕЯ БАНК» є банківською установою, що здійснює діяльність на фінансовому ринку України та спеціалізується на наданні кредитних послуг, зокрема у сегменті споживчого кредитування. Кредитні операції займають вагоме місце у структурі його активів, що обумовлює важливість дослідження рівня кредитного ризику. Зокрема, частка кредитів та авансів клієнтам у структурі активів банку у 2021 році становила 79,08%, у 2022 році — 64,90%, у 2023 році — 62,80%, а станом на 2024–2025 роки зросла до 74–76%, що свідчить про відновлення кредитної активності та домінування кредитних операцій у діяльності банку.

Вибір АТ «ІДЕЯ БАНК» як об'єкта дослідження зумовлений наявністю відкритої фінансової звітності, що дозволяє здійснити аналіз ключових показників його діяльності, а також можливістю оцінки динаміки змін кредитного портфеля та пов'язаних із ним ризиків в умовах сучасних економічних викликів. Зокрема, обсяг кредитного портфеля банку демонструє позитивну динаміку зростання — з 6 332 млн грн у 2021 році до близько 9 743 млн грн у 2023 році та понад 10 000 млн грн у 2025 році, що свідчить про активізацію кредитування. Водночас показники якості портфеля зазнавали суттєвих коливань: обсяг непрацюючих кредитів (NPL) зріс з 2 393 млн грн у 2021 році до пікового значення 5 336 млн грн на початку 2023 року, після чого знизився до близько 4 100 млн грн у 2025 році [11].

Особливістю АТ «ІДЕЯ БАНК» у контексті досліджуваної теми є його орієнтація на роздрібний сегмент кредитування, який характеризується підвищеним рівнем кредитного ризику. Це підтверджується високими значеннями частки непрацюючих кредитів, яка зросла з 37,8% у 2021 році до 64,0% на початку 2023 року, а у подальшому знизилася до близько 39,5% у 2025 році. Крім того, аналіз нормативів кредитного ризику свідчить про суттєве зниження концентрації ризиків: норматив Н7 скоротився з 114,55% у 2021 році

до близько 13% у 2024–2025 роках, тоді як норматив Н9, попри зниження з 460,17% у 2022 році до близько 210% у 2025 році, залишається на підвищеному рівні.

У зв'язку з цим доцільним є проведення аналізу основних показників кредитного ризику АТ «ІДЕЯ БАНК», що дасть змогу оцінити якість кредитного портфеля, рівень ризикованості банківської діяльності та ефективність управління кредитними ризиками в умовах нестабільного економічного середовища. Обсяг кредитного портфеля є важливим індикатором діяльності банку, що відображає обсяги виданих кредитів і має прямий вплив на фінансові результати та ліквідність банківської установи. Динаміка зміни цього показника вказує на здатність банку залучати нові кошти, управляти кредитними ризиками та забезпечувати ріст своїх активів. Вивчення обсягів кредитного портфелю АТ «ІДЕЯ БАНК» дозволяє оцінити його стійкість і тенденції розвитку на фоні економічних і політичних викликів, таких як пандемія та війна в Україні (рис. 2.5):

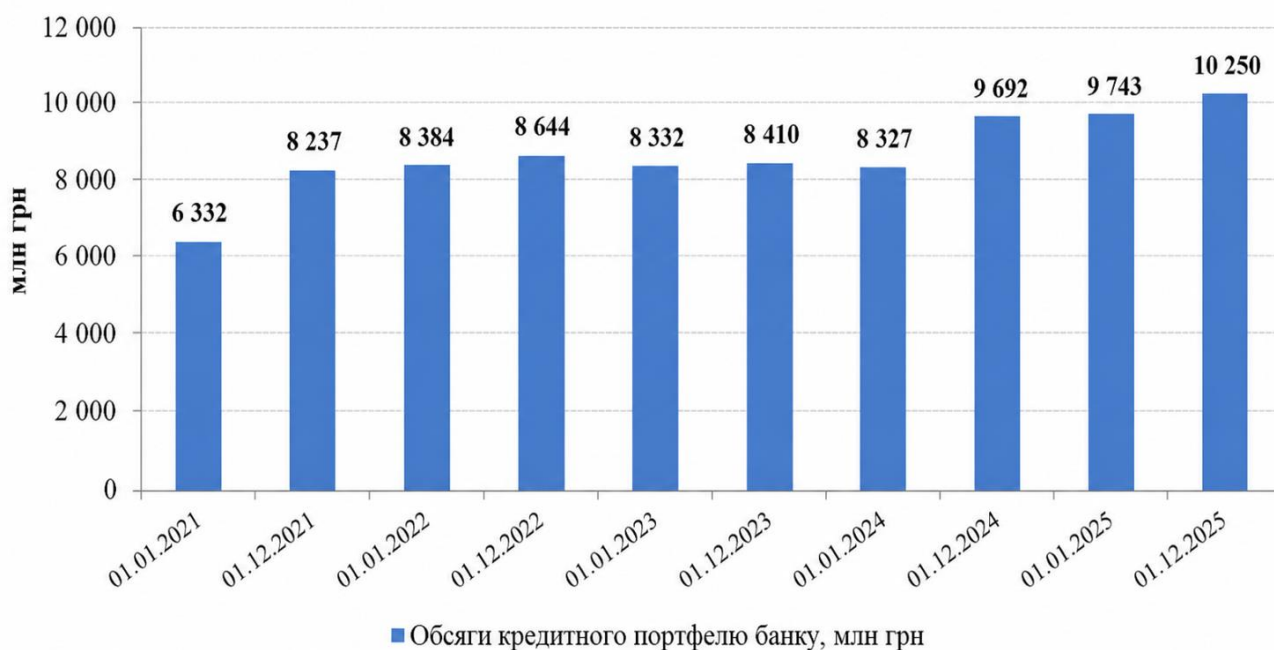

Рис. 2.5. Обсяги кредитного портфелю банку АТ «ІДЕЯ БАНК»

Обсяг кредитного портфелю АТ «ІДЕЯ БАНК» за період з 2021 по 2023 рік демонструє стійке зростання, що свідчить про позитивну динаміку банківської діяльності та залучення нових позичальників. У 2021 році

кредитний портфель поступово збільшувався — з 6332 млн грн на початку року до 8237 млн грн станом на грудень, що є ознакою відновлення після пандемії.

У 2022 році зростання продовжилось, хоча й дещо уповільнилось: з 8237 млн грн у січні до 8644 млн грн у грудні, що свідчить про стабільність діяльності банку в умовах воєнного стану. У 2023 році кредитний портфель досяг 9743 млн грн, що підтверджує здатність банку підтримувати кредитну активність навіть в умовах високих ризиків. У 2024 році спостерігається незначна стабілізація показника (близько 9692 млн грн у грудні), що може свідчити про більш обережну кредитну політику та фокус на управлінні ризиками. Станом на 01.01.2025 р. обсяг кредитного портфеля зріс до 9743 млн грн, що сигналізує про відновлення активності. Подальша динаміка у 2025 році демонструє збереження позитивного тренду: станом на 01.12.2025 р. обсяг кредитного портфеля досяг орієнтовно 10 250 млн грн, що свідчить про поступове нарощення кредитної діяльності, адаптацію до макроекономічних умов та зміцнення позицій банку на фінансовому ринку [17].

Структура кредитного портфелю АТ «ІДЕЯ БАНК» наведена на рис. 2.6:

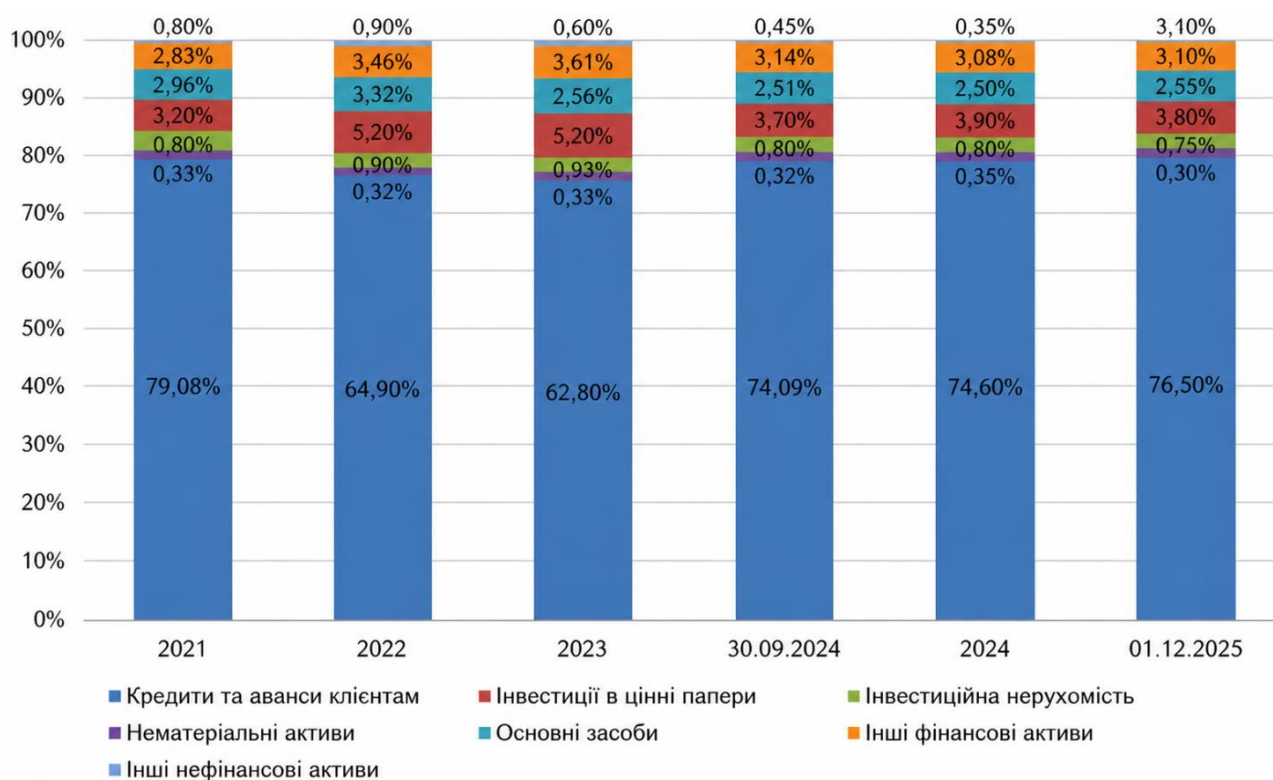

Рис.2.6. Структура кредитного портфелю АТ «ІДЕЯ БАНК» (%)

Загалом, структура кредитного портфелю АТ «ІДЕЯ БАНК» за 2021–2023 роки характеризується домінуванням кредитів та авансів клієнтам, частка яких залишається найбільшою у загальному обсязі активів банку. У 2021 році цей показник становив 79,08%, що свідчить про високу концентрацію банку на кредитній діяльності. У 2022 році частка зменшилася до 64,90%, що було зумовлено впливом воєнних ризиків та диверсифікацією активів. У 2023 році цей показник ще дещо знизився до 62,80%, що вказує на більш обережну кредитну політику банку.

Станом на 30.09.2024 р. частка кредитів та авансів клієнтам зросла до 74,09%, що свідчить про поступове відновлення кредитної активності та повернення банку до традиційної моделі бізнесу. Інші складові портфеля, зокрема інвестиції в цінні папери, основні засоби, нематеріальні активи та інші фінансові активи, займають відносно невелику частку, проте відіграють важливу роль у диверсифікації ризиків та забезпеченні стабільності діяльності банку. Станом на 01.12.2025 р. структура кредитного портфелю демонструє подальше зміцнення кредитної складової: частка кредитів та авансів клієнтам зросла орієнтовно до 76,50%, що свідчить про активізацію кредитування. Частка інвестицій у цінні папери стабілізувалася на рівні близько 8,50%, тоді як інші складові активів (основні засоби, нематеріальні активи, інші фінансові активи) зберігають незначну питому вагу в межах 2–4%, що підтверджує орієнтацію банку на класичну кредитну модель діяльності. Таким чином, загальна структура активів банку свідчить про ефективну адаптацію до кризових умов, поступове відновлення кредитної діяльності та збереження збалансованого підходу до управління ризиками [11; 12].

Динаміку обсягів непрацюючих кредитів (NPL) АТ «ІДЕЯ БАНК» показує рис.2.7 у період 2021–2025 років із додатковим аналітичним узагальненням ключових етапів зміни показника. Графічно представлено стовпчикову діаграму, яка відображає зміну обсягів проблемної заборгованості в млн грн, а також виділено основні фази розвитку цього показника.

На першому етапі (2021 рік) спостерігається поступове зростання обсягів NPL з 2 393 млн грн до 3 280 млн грн, що пов'язано з наслідками пандемії COVID-19 та погіршенням фінансового стану позичальників. У 2022 році динаміка набуває більш різкого характеру: обсяг непрацюючих кредитів збільшується до 4 971 млн грн, що пояснюється впливом повномасштабної війни та суттєвим зростанням кредитних ризиків.

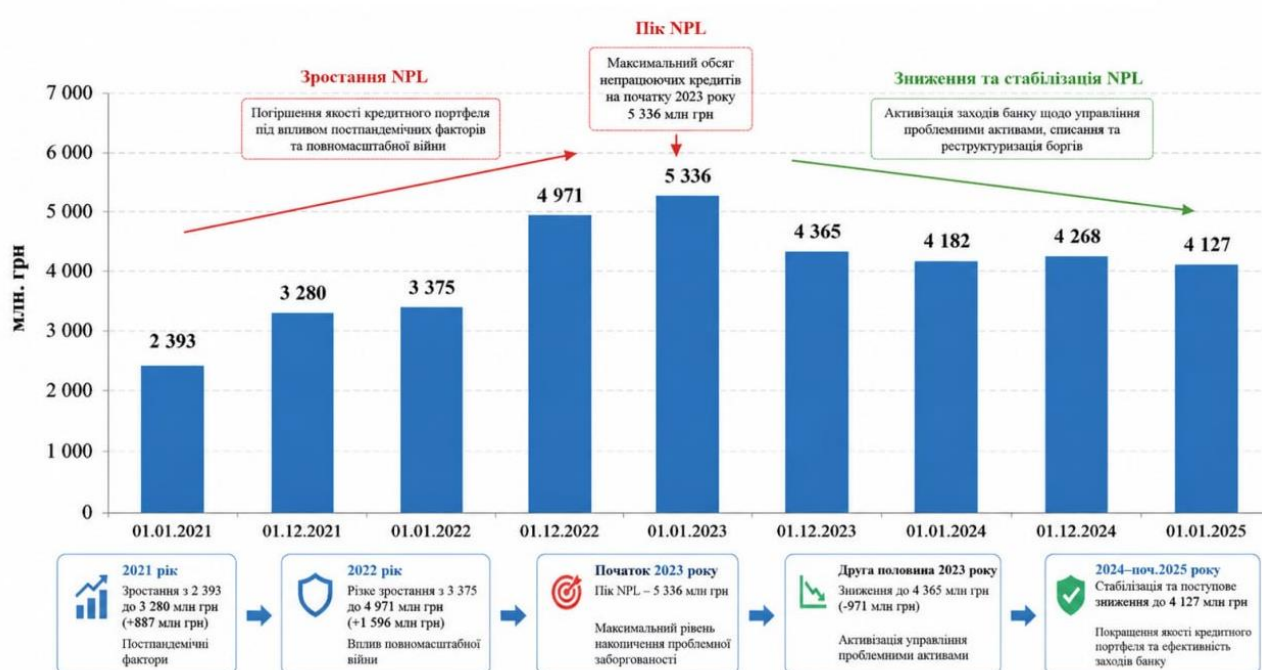

Рис. 2.7. Обсяги непрацюючих кредитів (NPL) АТ «ІДЕЯ БАНК» (млн грн)

Наступний етап характеризується досягненням пікового значення показника на початку 2023 року – 5 336 млн грн, що відображає максимальний рівень накопичення проблемної заборгованості. Цей період позначено як критичний з точки зору якості кредитного портфеля [16].

Починаючи з другої половини 2023 року, на рисунку чітко простежується тенденція до зниження обсягів NPL до 4 365 млн грн, що свідчить про активізацію заходів банку щодо управління проблемними активами, зокрема реструктуризацію кредитів та списання заборгованості.

У 2024 році показник демонструє відносну стабілізацію: обсяг непрацюючих кредитів коливається в межах 4 182–4 268 млн грн, що свідчить про збалансування кредитної політики банку. Станом на початок 2025 року відзначається подальше зниження показника до 4 127 млн грн, що є позитивною ознакою покращення якості кредитного портфеля.

Таким чином, рисунок відображає три основні етапи динаміки NPL: зростання (2021–2022 роки), досягнення пікового рівня (початок 2023 року) та подальше зниження і стабілізацію (2023–2025 роки). Це свідчить про поступову адаптацію банку до кризових умов та підвищення ефективності управління кредитними ризиками [16].

Динаміку частки непрацюючих кредитів (NPL ratio) АТ «ІДЕЯ БАНК» відображає рис.2.8 у період 2021–2025 років. Проведений аналіз свідчить про суттєві коливання рівня проблемної заборгованості протягом досліджуваного періоду.

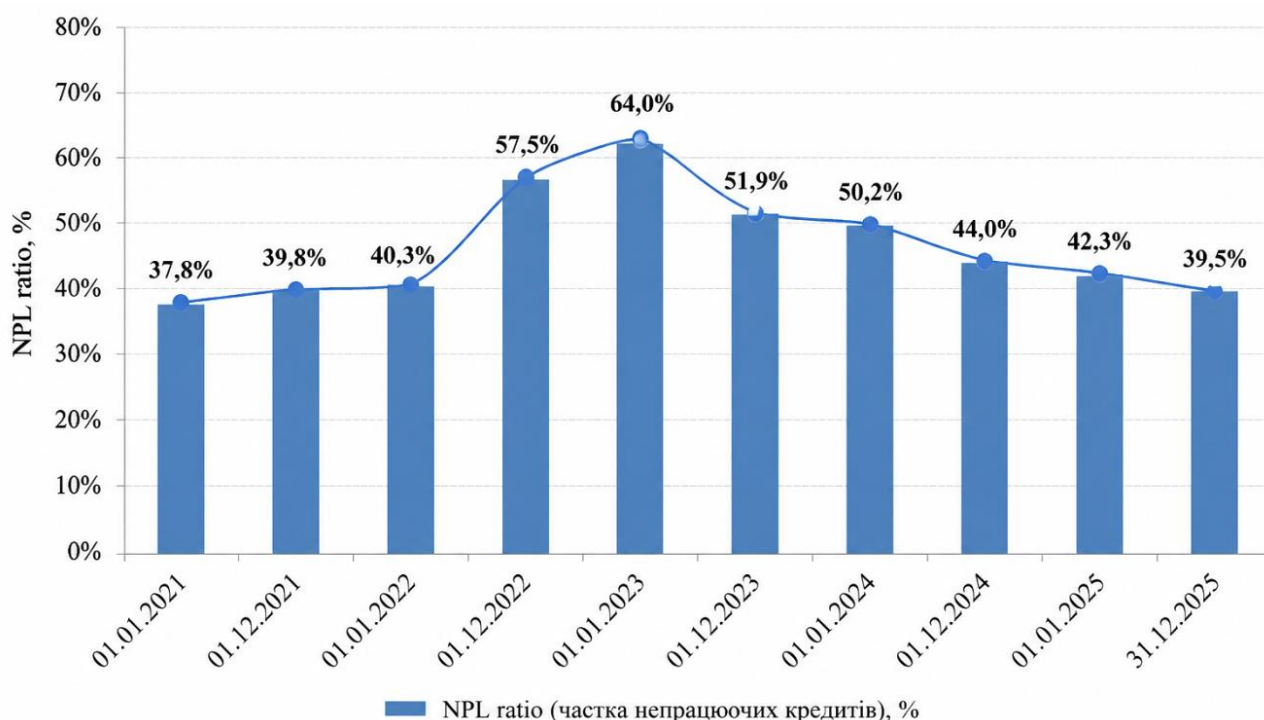

Рис.2.8. Динаміка частки непрацюючих кредитів (NPL ratio) АТ «ІДЕЯ БАНК» (%)

* складено автором на основі фінансової звітності АТ «ІДЕЯ БАНК» та нормативних вимог Національного банку України.

На початку 2021 року частка NPL становила 37,8%, а вже станом на кінець року зросла до 39,8%, що вказує на поступове погіршення якості кредитного портфеля під впливом постпандемічних економічних факторів. У 2022 році негативна тенденція посилилася: показник зріс із 40,3% на початку року до 57,5% у грудні, що було зумовлено різким погіршенням платоспроможності позичальників унаслідок повномасштабної війни.

Найвищого значення частка непрацюючих кредитів досягла на початку 2023 року — 64,0%, що свідчить про максимальний рівень кредитного ризику за аналізований період. Водночас уже у другій половині 2023 року спостерігається позитивна тенденція до зниження показника до 51,9%, що є наслідком адаптації банку до кризових умов та активізації заходів із управління проблемною заборгованістю.

У 2024 році процес покращення якості кредитного портфеля продовжився: частка NPL знизилася з 50,2% на початку року до 44,0% на кінець року. Така динаміка свідчить про ефективність політики банку щодо реструктуризації боргів, списання проблемних активів та відновлення кредитної діяльності [13].

Станом на 2025 рік тенденція до зниження зберігається: показник скоротився з 42,3% на початку року до 39,5% на кінець року, що свідчить про поступове наближення до більш стабільного рівня якості кредитного портфеля.

Таким чином, динаміка NPL ratio АТ «ІДЕЯ БАНК» демонструє чітку фазу зростання кредитних ризиків у 2022–на початку 2023 року та подальше їх зниження у 2023–2025 роках. Це підтверджує ефективність антикризових заходів банку, спрямованих на покращення якості активів та зміцнення фінансової стійкості.

Аналіз динаміки нормативів кредитного ризику Н7, Н8 та Н9 АТ «ІДЕЯ БАНК» свідчить про суттєву трансформацію підходів до управління кредитними ризиками у 2021–2025 роках (рис. 2.9):

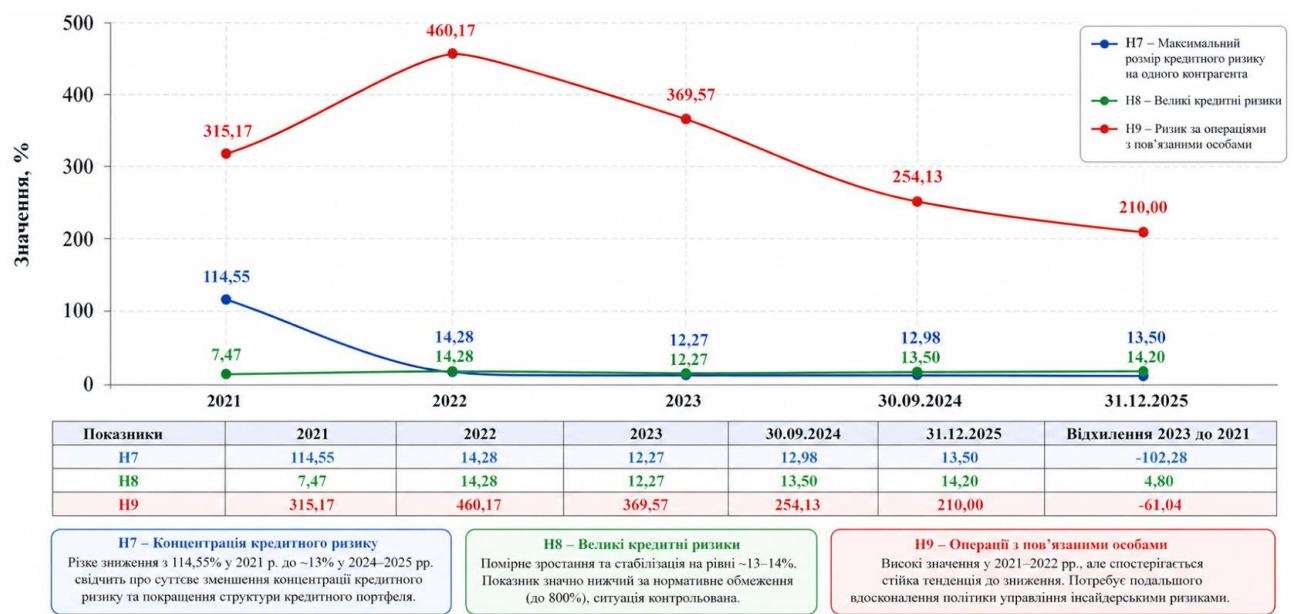

Рис. 2.9. Динаміка показників концентрації кредитного ризику (H7, H8, H9) АТ «ІДЕЯ БАНК», %

* складено автором на основі фінансової звітності АТ «ІДЕЯ БАНК» та нормативних вимог Національного банку України.

Норматив H7 (максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента) у 2021 році мав критично високе значення — 114,55%, що суттєво перевищує нормативне обмеження НБУ ($\leq 25\%$). Це свідчить про значну концентрацію кредитного ризику. Вже у 2022 році показник різко знизився до 14,28%, а у 2023 році — до 12,27%, що вказує на суттєве зменшення концентрації ризиків. У 2024 році значення залишалося стабільним (12,98%), а станом на 2025 рік спостерігається незначне зростання до 13,5%, що перебуває в межах допустимих значень і свідчить про контрольовану та диверсифіковану кредитну політику банку.

Норматив H8 (великі кредитні ризики) у 2022 році продемонстрував різке зростання з 7,47% у 2021 році до 14,28%, що може бути пов'язано зі зміною структури кредитного портфеля та збільшенням частки великих кредитних експозицій. У 2023 році показник дещо знизився до 12,27%, а у 2024–2025 роках стабілізувався на рівні 13,5–14,2%. З огляду на те, що нормативне обмеження становить до 800% регулятивного капіталу, отримані значення є

безпечними та свідчать про відсутність критичної концентрації великих кредитів.

Норматив Н9 (ризик за операціями з пов'язаними особами) у 2021–2022 роках характеризувався надзвичайно високими значеннями (315,17% та 460,17% відповідно), що значно перевищує нормативне обмеження ($\leq 25\%$). Найвищого значення показник досяг у 2022 році, після чого спостерігається стійка тенденція до його зниження.

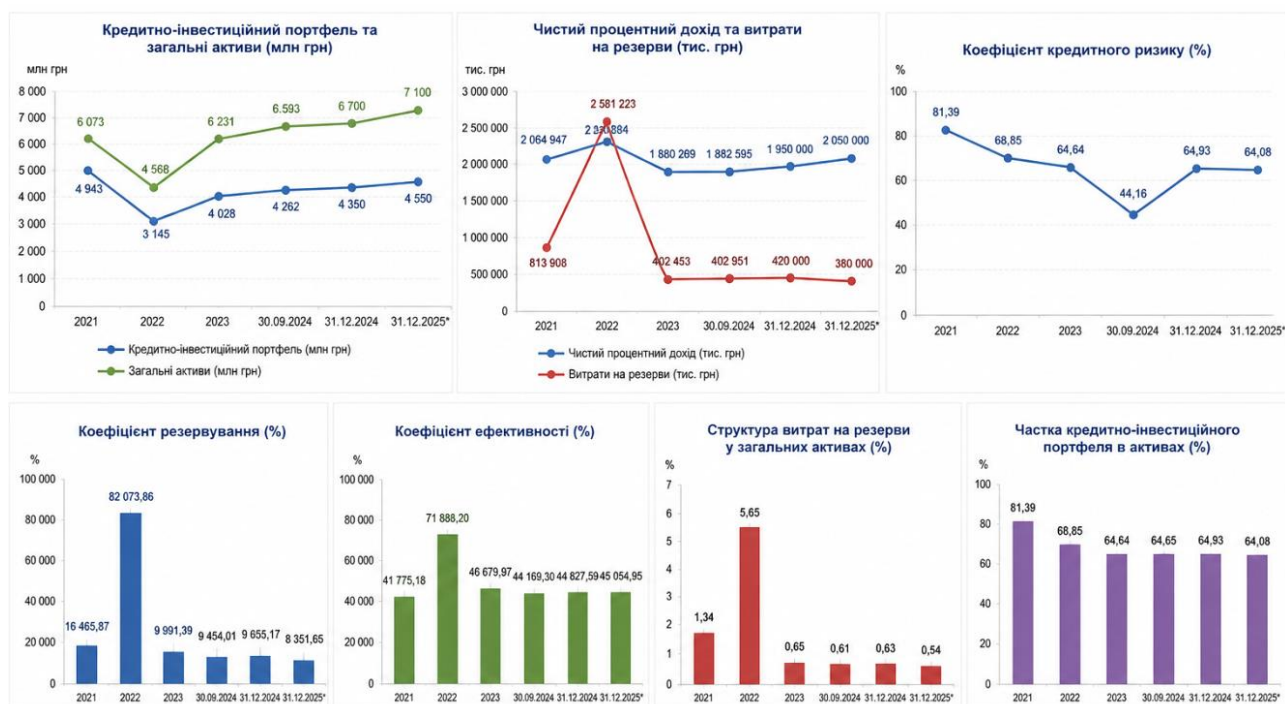
У 2023 році він зменшився до 369,57%, у 2024 році — до 254,13%, а станом на 2025 рік — до близько 210%. Це свідчить про поступове скорочення концентрації інсайдерських ризиків, хоча їх рівень залишається підвищеним і потребує подальшого контролю.

Таким чином, динаміка нормативів кредитного ризику АТ «ІДЕЯ БАНК» у 2021–2025 роках свідчить про суттєве зниження концентрації кредитного ризику та поступову стабілізацію структури кредитного портфеля.

Різде скорочення нормативу Н7 підтверджує ефективне зменшення залежності від окремих контрагентів, тоді як норматив Н8 перебуває на стабільному та безпечному рівні.

Водночас, незважаючи на позитивну динаміку зниження, норматив Н9 залишається значно вищим за нормативні обмеження, що вказує на збереження підвищеного рівня ризиків за операціями з пов'язаними особами та необхідність подальшого вдосконалення системи управління кредитними ризиками.

Відображає результати розрахунку основних показників ефективності управління кредитними ризиками АТ «ІДЕЯ БАНК» за 2021–2025 роки рис. 2.10. Проведений аналіз дозволяє оцінити динаміку змін кредитно-інвестиційного портфеля, загальних активів, доходності банку, витрат на формування резервів, а також ключових коефіцієнтів, що характеризують рівень кредитного ризику та ефективність управління ним.

* дані за 2025 рік — оцінка на основі тенденцій фінансової звітності банку

Рис. 2.10. Розрахунок показників ефективності управління кредитними ризиками АТ «ІДЕЯ БАНК» за 2021–2025 рр.

Аналіз абсолютних показників свідчить, що у 2021–2022 роках відбулося суттєве скорочення кредитно-інвестиційного портфеля (з 4943 млн грн до 3145 млн грн), що було зумовлено впливом кризових факторів. У подальшому спостерігається поступове відновлення обсягів кредитування: у 2023 році портфель зріс до 4028 млн грн, а у 2024–2025 роках — до понад 4300–4500 млн грн, що свідчить про стабілізацію діяльності банку. Аналогічну динаміку демонструють загальні активи, які після зниження у 2022 році поступово зростають і досягають близько 7100 млн грн у 2025 році [11].

Чистий процентний дохід банку характеризується відносною стабільністю, коливаючись у межах 1,88–2,26 млрд грн, що свідчить про збереження прибутковості кредитних операцій навіть в умовах підвищених ризиків. Водночас витрати на формування резервів демонструють значні коливання: у 2022 році вони досягли пікового значення — 2 581 223 тис. грн, що відображає різке погіршення якості кредитного портфеля. У наступні роки витрати суттєво зменшуються, що свідчить про покращення якості активів.

Динаміка відносних показників підтверджує зазначені тенденції. Коефіцієнт кредитного ризику знижується з 81,39% у 2021 році до 64–65% у 2023–2025 роках, що свідчить про зменшення рівня ризикованості кредитної діяльності. Коефіцієнт резервування після різкого зростання у 2022 році (82073,86%) суттєво знижується та стабілізується на рівні 8000–10000%, що відображає поступове відновлення якості кредитного портфеля.

Коефіцієнт ефективності кредитного портфеля має найбільше значення у 2022 році (71888,20%), після чого знижується і у 2023–2025 роках коливається в межах 44000–47000%, що свідчить про стабілізацію ефективності кредитної діяльності банку.

Таким чином, результати аналізу свідчать, що АТ «ІДЕЯ БАНК» у 2021–2025 роках пройшов етап значного зростання кредитних ризиків у 2022 році, після чого відбулося їх поступове зниження та стабілізація. Це підтверджує ефективність заходів банку щодо управління кредитними ризиками та адаптацію до умов нестабільного економічного середовища.

У результаті проведеного аналізу основних показників кредитного ризику АТ «ІДЕЯ БАНК» встановлено, що у 2021–2025 роках банк функціонував в умовах суттєвих економічних викликів, що безпосередньо вплинуло на якість його кредитного портфеля та рівень ризикованості діяльності. Динаміка кредитного портфеля свідчить про його скорочення у 2022 році під впливом воєнного стану з подальшим поступовим відновленням у 2023–2025 роках, що підтверджує адаптацію банку до нестабільного середовища.

Аналіз якості кредитного портфеля показав, що у 2022 – на початку 2023 року відбулося різке зростання обсягів та частки непрацюючих кредитів, зокрема до пікового значення NPL ratio на рівні близько 64%, що свідчить про високий рівень кредитного ризику. Водночас у 2023–2025 роках спостерігається стійка тенденція до зниження як абсолютних обсягів проблемної заборгованості, так і її частки (до близько 39,5%), що є позитивною ознакою покращення якості активів [12].

Дослідження нормативів кредитного ризику (Н7, Н8, Н9) засвідчило суттєве зниження концентрації кредитних ризиків. Зокрема, норматив Н7 скоротився з критичного рівня 114,55% у 2021 році до приблизно 13% у 2024–2025 роках, що свідчить про ефективне обмеження ризику на одного контрагента. Норматив Н8 перебуває на стабільному та безпечному рівні (близько 13–14%), що підтверджує відсутність надмірної концентрації великих кредитних експозицій. Водночас норматив Н9, незважаючи на позитивну тенденцію до зниження, залишається значно вищим за нормативні обмеження, що вказує на наявність підвищених ризиків за операціями з пов'язаними особами.

Розрахунок показників ефективності управління кредитними ризиками підтверджує виявлені тенденції. У 2022 році спостерігалось різке зростання витрат на формування резервів, що відобразило погіршення якості кредитного портфеля. У подальшому банк зміг суттєво знизити ці витрати, стабілізувати коефіцієнти кредитного ризику та резервування, а також підтримувати відносно стабільний рівень ефективності кредитного портфеля.

Таким чином, результати проведеного аналізу свідчать, що АТ «ІДЕЯ БАНК» у 2021–2025 роках пройшов етап різкого загострення кредитних ризиків, спричиненого зовнішніми кризовими чинниками, після чого забезпечив їх поступове зниження та стабілізацію. Це підтверджує ефективність впроваджених заходів управління кредитними ризиками, здатність банку адаптуватися до умов економічної нестабільності та формувати більш збалансовану структуру кредитного портфеля.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

3.1. Інтеграція ESG-ризиків у системи кількісної оцінки кредитного ризику банків

У сучасних підходах до управління кредитним ризиком дедалі більшого значення набуває врахування нефінансових чинників, об'єднаних у концепцію ESG, яка охоплює екологічні (Environmental), соціальні (Social) та управлінські (Governance) аспекти діяльності позичальників . Інтеграція ESG-факторів у систему оцінювання кредитного ризику поступово перетворюється на невід'ємний елемент як внутрішньобанківських моделей ризик-менеджменту, так і міжнародної регуляторної практики.

У межах реалізації європейської політики сталого фінансування та Цілей сталого розвитку ООН до 2030 року провідні міжнародні регулятори, зокрема Європейський центральний банк, посилюють вимоги щодо врахування ESG-ризиків у системах управління ризиками банків. Значна увага приділяється інтеграції таких ризиків у процедури внутрішньої оцінки достатності капіталу, системи корпоративного управління та механізми публічного розкриття нефінансової інформації відповідно до європейських регуляторних стандартів сталого фінансування .

В українському банківському секторі також поступово формується нормативне та інституційне підґрунтя для впровадження ESG-підходів у практику управління ризиками. Національний банк України у Стратегії розвитку фінансового сектору України визначив підтримку сталого фінансування одним із пріоритетних напрямів розвитку банківської системи, наголошуючи на необхідності врахування нефінансових ризиків у процесах банківського нагляду та ризик-менеджменту .

Подальшим кроком у цьому напрямі стало оприлюднення НБУ проєкту Білої книги з управління ESG-ризиками у фінансовому секторі, яка закладає концептуальні засади формування національної системи сталого фінансування з урахуванням європейських регуляторних вимог та принципів Європейського зеленого курсу . У документі особливу увагу приділено необхідності інтеграції ESG-компонентів у процеси корпоративного управління, внутрішнього контролю, стратегічного планування та системи управління ризиками банківських установ.

Таким чином, сучасні підходи НБУ до інтеграції ESG-факторів поступово трансформують систему управління кредитними ризиками в Україні, забезпечуючи її адаптацію до міжнародних стандартів сталого фінансування та підвищуючи рівень фінансової стійкості банківського сектору .

Відповідно до підходу НБУ, ESG-ризики розглядаються як потенційні джерела фінансових або репутаційних втрат, що виникають унаслідок негативного впливу екологічних, соціальних чи управлінських факторів на діяльність фінансових установ, їх контрагентів або об'єкти кредитування та інвестування . Водночас особливістю ESG-ризиків є те, що вони не існують окремо, а проявляються через традиційні види банківських ризиків, зокрема кредитний ризик, ризик ліквідності, операційний чи репутаційний ризик.

У системі оцінювання кредитного ризику ESG-фактори враховуються як додаткові чинники, здатні впливати на ймовірність дефолту позичальника, зміну вартості заставного майна або погіршення фінансової стійкості клієнта банку. Особливо важливими у цьому контексті є екологічні ризики, які виникають під впливом кліматичних змін, екологічних катастроф або регуляторних трансформацій, пов'язаних із переходом до низьковуглецевої економіки [20].

Екологічні ризики поділяють на дві основні групи: фізичні та перехідні. Фізичні ризики пов'язані з прямими наслідками природних катастроф, екстремальних погодних явищ або кліматичних змін, які можуть призвести до пошкодження активів позичальників чи переривання їх операційної діяльності.

Перехідні ризики виникають у процесі адаптації економіки до нових екологічних стандартів, запровадження вуглецевого регулювання, зміни споживчих уподобань та посилення екологічних вимог до бізнесу .

У практиці оцінювання кредитного ризику екологічні фактори можуть безпосередньо впливати на ключові параметри ризику позичальника. Зокрема, для підприємств із високим рівнем викидів або значною залежністю від екологічно вразливих галузей зростає ймовірність дефолту через погіршення фінансового стану під впливом регуляторного чи ринкового тиску. Водночас зниження ліквідності заставного майна внаслідок кліматичних загроз може підвищувати рівень потенційних кредитних втрат банку .

Соціальні ризики також є важливим елементом системи ESG-аналізу. Вони виникають унаслідок негативного впливу соціальних факторів на діяльність позичальника, зокрема через трудові конфлікти, порушення прав працівників, недотримання принципів соціальної відповідальності, погіршення взаємодії з місцевими громадами або репутаційні втрати через соціально чутливі інциденти . Такі фактори можуть негативно позначатися на фінансових результатах підприємств, погіршувати їх платоспроможність та підвищувати ризик невиконання кредитних зобов'язань.

Не менш важливе значення у структурі ESG-ризиків мають управлінські ризики, пов'язані з якістю корпоративного управління позичальника, прозорістю структури власності, ефективністю внутрішнього контролю та дотриманням етичних і комплаєнс-принципів . Основними проявами таких ризиків можуть бути маніпулювання фінансовою звітністю, конфлікти інтересів, корупційні практики, непрозорість управлінських рішень або відсутність належного аудиторського контролю.

У системі оцінювання кредитного ризику управлінські фактори впливають передусім на достовірність фінансової інформації та прогнозу оцінку фінансової стійкості позичальника. Погіршення якості корпоративного управління може стати підставою для перегляду умов кредитування,

підвищення вартості кредитних ресурсів, скорочення кредитних лімітів або посилення вимог до забезпечення кредиту [21].

Отже, інтеграція ESG-ризиків у систему оцінювання кредитного ризику банків є важливою передумовою підвищення якості ризик-менеджменту, забезпечення фінансової стійкості банківської системи та адаптації вітчизняного фінансового сектору до сучасних міжнародних стандартів сталого розвитку. Узагальнену характеристику ESG-ризиків у системі оцінки кредитного ризику банку наведено на рис. 3.1.

<i>ESG-ризик</i>			
	Екологічні	Соціальні	Управлінські
Джерело ризику	Фізичні події (повені, посухи), транзитивні зміни (кліматична політика, податки)	Порушення трудових прав, соціальна нестабільність, негативне суспільне сприйняття	Недостатня прозорість управління, порушення комплаєнсу, слабкий внутрішній контроль
Вплив на позичальника	Погіршення фінансових показників, втрата вартості активів, зростання витрат	Зниження платоспроможності, ризики страйків, позови, репутаційні втрати	Зниження достовірності звітності, регуляторні санкції, підвищення нестабільності
Вплив на кредитний ризик	Зростання PD та LGD, погіршення якості забезпечення, активізація несприятливих сценаріїв	Зростання PD, скорочення кредитоспроможного сегмента, нестабільна платіжна поведінка	Підвищення PD, коригування кредитного рейтингу, ризик прихованих проблем
Застосування в оцінці КРБ	Включення до ECL-моделей як коваріатів або сценаріїв, аналіз портфельної концентрації	Інтеграція в скоринг, ESG-чеклисти, фактори ризику у процедурах due diligence	Оцінка в рамках ESG-скорингу, врахування в кредитному моніторингу та умовах договору

Рис. 3.1. Характеристика ESG-ризиків у контексті оцінки кредитних ризиків банку

Інтеграція принципів сталого розвитку у систему управління кредитним ризиком банку зумовила необхідність використання спеціалізованих інструментів для ідентифікації, оцінювання та врахування ESG-ризиків у процесі прийняття кредитних рішень. Одним із ключових інструментів є ESG-скорингові моделі, які застосовуються для оцінювання позичальників за екологічними, соціальними та управлінськими критеріями. Такі моделі можуть формуватися банками самостійно або базуватися на даних міжнародних рейтингових агентств, зокрема MSCI ESG Ratings, Sustainalytics, Refinitiv та S&P Global ESG Scores .

У межах ESG-скорингу використовуються як кількісні, так і якісні показники, що дозволяють комплексно оцінити нефінансові ризики позичальника. До екологічних критеріїв належать рівень викидів парникових газів, енергоефективність, використання відновлюваних джерел енергії та наявність екологічної сертифікації. Соціальні показники охоплюють дотримання трудових прав, реалізацію політики інклюзивності, соціальну відповідальність бізнесу та репутаційні характеристики підприємства. Управлінські критерії включають оцінювання якості корпоративного управління, прозорості діяльності, внутрішнього контролю та антикорупційних механізмів .

ESG-індикатори можуть інтегруватися у скорингові моделі у вигляді рейтингових балів або окремих коефіцієнтів. У міжнародній практиці також застосовуються Sustainability-Linked Indicators (SLIs), які включаються до умов кредитних договорів у формі цільових показників сталого розвитку. Невиконання таких показників може призводити до перегляду умов кредитування або підвищення процентної ставки [17].

Доповненням до ESG-скорингових моделей є контрольні списки ESG-оцінювання (ESG Due Diligence Checklists), які використовуються для збору нефінансової інформації про позичальника та виявлення ризиків, що не відображаються у фінансовій звітності. Такі списки охоплюють питання дотримання екологічного законодавства, соціальної відповідальності, наявності

судових спорів, антикорупційних політик та прозорості корпоративного управління.

Важливим інструментом моніторингу ESG-ризиків є теплові карти ризиків (risk heatmaps), які дозволяють візуалізувати рівень концентрації нефінансових ризиків у кредитному портфелі банку. Їх використання сприяє виявленню найбільш уразливих секторів економіки та формуванню більш ефективної системи управління кредитними ризиками в умовах розвитку сталого фінансування. Етапи побудови та застосування теплових карт ESG-ризиків наведено на рис. 3.2.

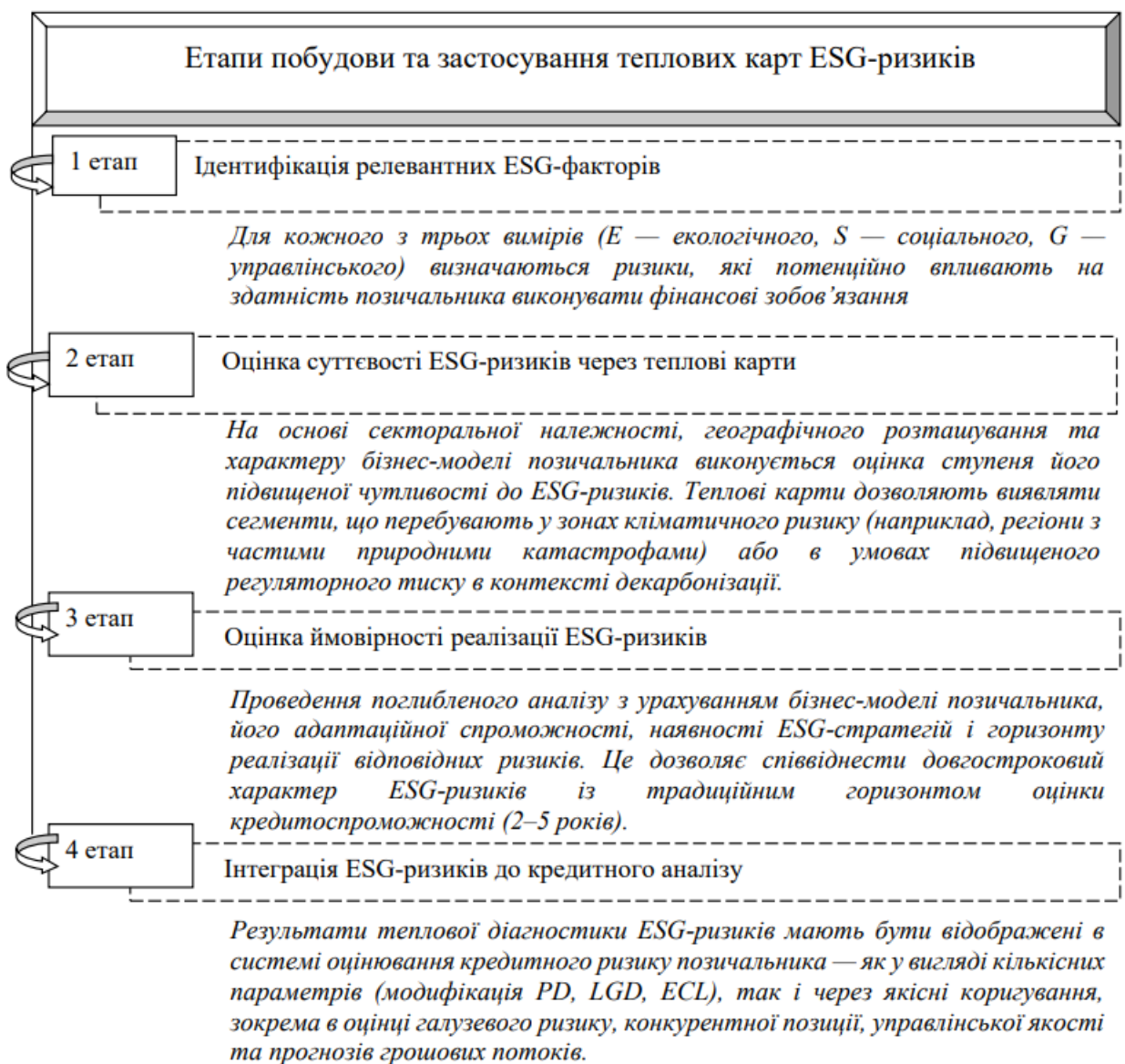

Рис. 3.2. Етапи побудови та застосування теплових карт ESG-ризиків

Таким чином, теплові карти ESG-ризиків виступають не лише засобом візуалізації нефінансових ризиків, а й важливим елементом прогнозно-орієнтованого аналізу, що дозволяє банкам комплексно оцінювати кредитний ризик та підвищувати ефективність управління кредитними портфелями з урахуванням принципів сталого розвитку.

Важливим інструментом інтеграції ESG-факторів у систему оцінювання кредитного ризику є ESG-стрес-тестування, яке передбачає моделювання впливу потенційно критичних сценаріїв на фінансову стійкість кредитного портфеля банку. Такий підхід дає змогу враховувати нефінансові ризики у межах сучасної системи ризик-менеджменту та оцінювати можливі наслідки екологічних, соціальних і управлінських факторів для кредитоспроможності позичальників.

Кліматичні стрес-тести орієнтовані на моделювання наслідків змін клімату, екстремальних погодних явищ або переходу до низьковуглецевої економіки. У процесі такого аналізу банки використовують сценарії, запропоновані Network for Greening the Financial System та International Energy Agency, зокрема сценарій «Net Zero by 2050», який дозволяє оцінити вплив жорсткої кліматичної політики на підприємства карбонозалежних галузей економіки [14].

Соціальні стрес-сценарії враховують ризики, пов'язані з трудовими конфліктами, порушенням прав працівників, репутаційними втратами або соціальною нестабільністю, які можуть негативно впливати на фінансові результати та платоспроможність позичальників. Водночас управлінські ризики охоплюють проблеми корпоративного управління, шахрайство, конфлікти інтересів або недостатню прозорість діяльності компаній, що також здатні підвищувати ризик дефолту та фінансових втрат банку.

Інтеграція ESG-стрес-тестування у процес оцінювання кредитного ризику дозволяє банкам своєчасно виявляти найбільш уразливі сегменти кредитного портфеля, оцінювати достатність резервів і капіталу, а також підвищувати прозорість управління ризиками відповідно до міжнародних регуляторних

вимог. Крім того, врахування ESG-факторів у стрес-тестуванні сприяє покращенню стратегічного планування та зміцненню довгострокової фінансової стійкості банківських установ. Узагальнення основних методів оцінки та інтеграції ESG-ризиків у систему оцінювання кредитного ризику банку наведено на рис. 3.3.

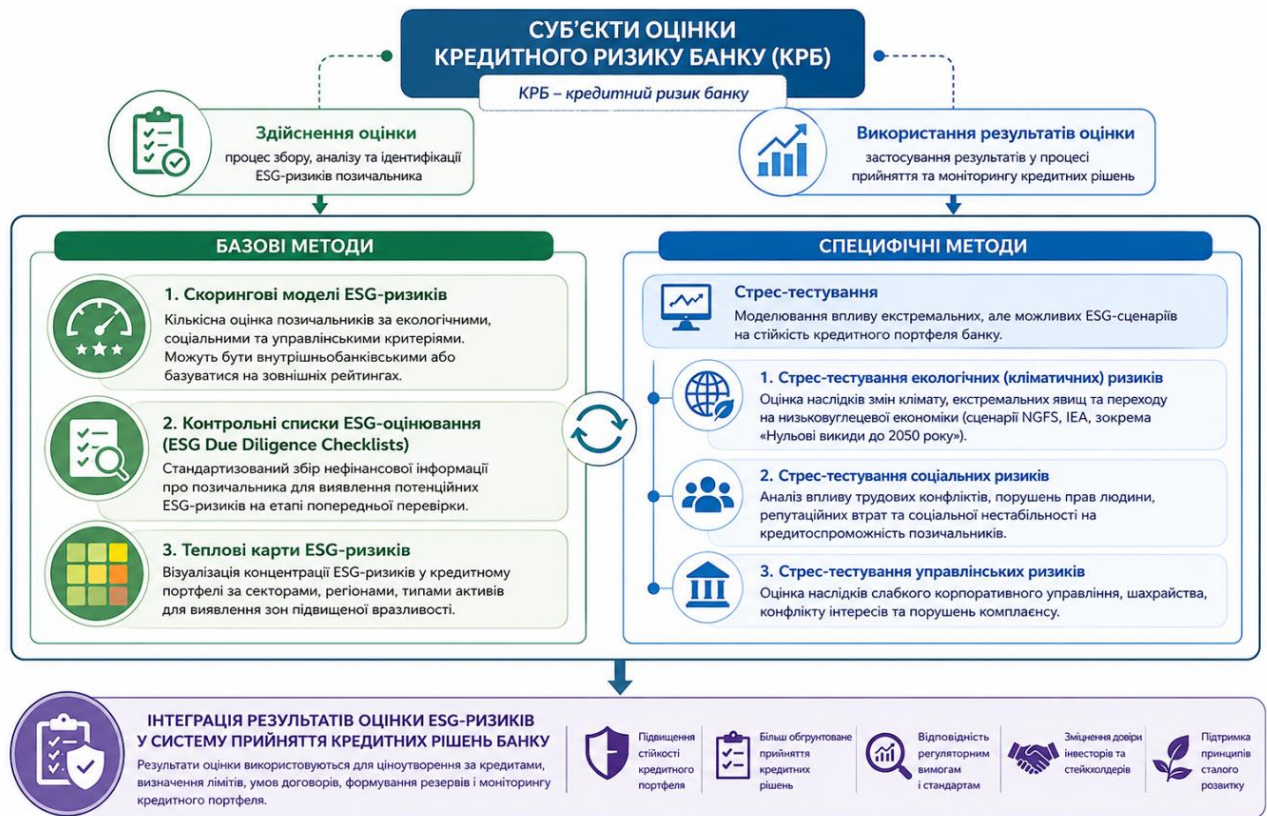

Рис. 3.3. Методи оцінки та інтеграції ESG-ризиків у процес оцінки кредитного ризику банку

* власна розробка автора

Отже, врахування ESG-ризиків поступово стає невід'ємною складовою сучасної системи оцінювання кредитного ризику банків. Інтеграція екологічних, соціальних та управлінських факторів сприяє підвищенню якості управління кредитними портфелями, зміцненню фінансової стійкості банківської системи та забезпечує відповідність глобальним принципам сталого розвитку й відповідального фінансування.

3.2. Міжнародні підходи до оцінювання та мінімізації кредитних ризиків у банківській діяльності

У світовій банківській системі кредитний ризик посідає провідне місце серед усіх видів фінансових ризиків, оскільки саме він формує найбільшу частку потенційних втрат банківських установ та безпосередньо впливає на їхню платоспроможність і стабільність функціонування.

Трансформація підходів до управління кредитним ризиком у міжнародній практиці відбувалася під впливом глобальних фінансових криз, ускладнення банківських операцій, посилення вимог регуляторних органів та розвитку сучасних методів фінансового моделювання. У сучасних умовах система управління кредитними ризиками у розвинених країнах базується на комплексному поєднанні трьох ключових складових: пруденційного нагляду та регуляторного контролю; внутрішніх механізмів ризик-менеджменту банків; а також застосування аналітичних інструментів оцінювання ризику, включаючи сценарне моделювання та стрес-тестування.

Базові міжнародні принципи управління кредитним ризиком сформовані в межах стандартів Базельського комітету з банківського нагляду. Впровадження Basel II стало важливим етапом переходу до ризик-орієнтованої системи оцінювання достатності банківського капіталу.

Даний підхід передбачав використання як стандартизованої методики оцінювання кредитного ризику, так і внутрішніх рейтингових моделей IRB, що ґрунтуються на визначенні ймовірності дефолту позичальника (PD), рівня втрат у разі дефолту (LGD) та величини кредитної експозиції (EAD). Подальший розвиток регуляторної архітектури відбувся у межах Basel III, який був розроблений як реакція на глобальну фінансову кризу 2007–2009 рр. Нові вимоги передбачали посилення якості капіталу банків, запровадження буферів капіталу, удосконалення підходів до оцінювання системних ризиків і посилення контролю за надійністю моделей ризик-менеджменту [18].

У міжнародній практиці базельські стандарти не розглядаються як універсальна модель, що застосовується однаково в усіх країнах. Їх реалізація залежить від рівня розвитку фінансової системи, специфіки банківського сектору, законодавчого середовища та ефективності наглядових інституцій. Саме тому європейська та американська моделі управління кредитним ризиком, незважаючи на спільну базельську основу, мають суттєві відмінності у підходах та інструментах реалізації.

Європейська модель управління кредитним ризиком функціонує на основі системи нормативних актів Європейського Союзу, центральне місце серед яких займають регламент CRR та директива CRD. Ці документи визначають вимоги до достатності капіталу, оцінювання ризикових активів, управління великими кредитними експозиціями, організації внутрішнього контролю та побудови систем ризик-менеджменту.

Важливе значення також мають рекомендації Європейського банківського органу щодо процесів кредитування та моніторингу позик, які регламентують порядок оцінювання кредитоспроможності позичальників, формування умов кредитування, здійснення моніторингу кредитного портфеля та раннього виявлення ознак погіршення якості активів.

Для європейського підходу характерними є високий рівень стандартизації процедур, значна увага до внутрішнього контролю, комплаєнсу та незалежності функцій ризик-менеджменту, а також орієнтація на забезпечення прозорості та порівнюваності банківської звітності. Такий підхід сприяє мінімізації модельного ризику та підвищує ефективність банківського нагляду [11].

Американська система управління кредитним ризиком ґрунтується на використанні моделі CECL (Current Expected Credit Losses), відповідно до якої банки повинні визнавати очікувані кредитні втрати протягом усього строку дії фінансового інструмента вже на момент його первинного визнання. Такий підхід забезпечує більш раннє формування резервів під можливі збитки, однак одночасно потребує високої якості прогнозування макроекономічних показників, сценарного аналізу та постійного контролю за ризиками моделей.

Важливою складовою американської моделі також виступають регулярні наглядові стрес-тести, які проводяться Федеральною резервною системою в межах програм DFAST та CCAR. Основною метою цих тестувань є оцінка здатності банків підтримувати достатній рівень капіталу в умовах кризових макроекономічних сценаріїв.

Сильними сторонами даної системи є високий рівень аналітичної деталізації та регулярність перевірки стійкості банківського сектору, хоча значна залежність результатів від параметрів моделей підвищує важливість процедур їх валідації та контролю модельного ризику.

Для більшості держав, які застосовують міжнародні стандарти фінансової звітності, ключовим інструментом управління кредитним ризиком стала модель Expected Credit Loss у межах IFRS 9. Її концепція базується на трирівневій системі оцінювання кредитних втрат, що передбачає перехід від розрахунку 12-місячних очікуваних збитків до оцінки втрат за весь строк дії кредиту у випадку суттєвого зростання кредитного ризику або настання дефолту.

Особливістю IFRS 9 є необхідність врахування прогнозних макроекономічних очікувань та сценарного аналізу під час формування резервів, що підсилює взаємозв'язок між кредитним ризиком і економічною кон'юнктурою. У результаті резервна політика банків стає більш чутливою до змін макроекономічного середовища та фінансових циклів.

Міжнародна практика управління кредитними ризиками характеризується переходом від традиційних методів оцінювання до комплексних ризик-орієнтованих систем, які поєднують регуляторний контроль, внутрішній ризик-менеджмент та сучасні аналітичні інструменти прогнозування.

Незважаючи на відмінності між окремими моделями, спільною тенденцією для провідних банківських систем світу є посилення ролі стрес-тестування, сценарного аналізу, прогнозування очікуваних кредитних втрат і підвищення вимог до якості управління ризиками (табл. 3.1):

Таблиця 3.1

Порівняльна характеристика світових моделей управління кредитним ризиком

Модель / регіон	Нормативно- регуляторна основа	Підхід до обліку кредитних втрат	Основні інструменти управління кредитним ризиком	Переваги моделі	Основні недоліки та ризики
Базельська модель (глобальний підхід) 	Стандарти Basel II та Basel III, орієнтовані на оцінку RWA, достатність капіталу та систему буферів	Без прямого регулювання бухгалтерського обліку кредитних втрат	- Використання параметрів PD, LGD, EAD - Стандартизований та IRB-підходи - Капітальні буфери	- Формування єдиної міжнародної системи ризик-менеджменту - Забезпечення порівнюваності банківських показників	- Відмінності у практичній імплементації між країнами - Підвищений модельний ризик при застосуванні IRB-підходів
Європейський Союз (CRR/CRD та EBA) 	Регламент CRR №575/2013, директива CRD 2013/36/EU, наглядні вимоги ЄС та стандарти корпоративного управління	IFRS 9 із моделлю очікуваних кредитних збитків (ECL) та тривірневою системою оцінювання	- Стандартизовані кредитні процедури - Рекомендації ЕВА щодо кредитування та моніторингу - Стрес-тестування - Механізми управління NPL	- Високий рівень стандартизації процесів - Посилений контроль якості кредитування - Ефективний внутрішній контроль	- Значна регуляторна складність - Високі витрати на комплаєнс та виконання нормативних вимог
США (CECL та система стрес- тестування) 	Національні регуляторні вимоги та регулярні наглядні стрес-тести Федеральної резервної системи	CECL (Current Expected Credit Losses) відповідно до ASU 2016-13	- Lifetime expected loss - Постійний стрес-цикл - Моделювання ризиків - Прогнозування капіталу	- Високий рівень проактивності - Швидке відображення ризиків у резервах - Розвинена культура стрес-тестування	- Значна залежність від якості моделей і припущень - Високі вимоги до інформаційної бази та прогнозування
Країни, що застосовують МСФЗ 	Національні моделі імплементації Basel та локальні системи банківського нагляду	IFRS 9 із використанням макроекономічних сценаріїв	- Сегментація кредитного портфеля - Оцінка PD/LGD/EAD - SICR-тригери - Контроль якості моделей	- Уніфікація підходів до формування резервів - Інтеграція макроекономічних прогнозів у систему ризик-менеджменту	- Проциклічний характер резервування - Висока залежність від точності макроекономічних прогнозів

У результаті розвитку міжнародної практики управління кредитними ризиками сформувався комплексний методологічний підхід, який базується на кількох взаємопов'язаних елементах. Насамперед банки здійснюють сегментацію кредитного портфеля за видами продуктів, галузевою належністю, кредитними рейтингами, рівнем забезпечення та показником LTV, що дає змогу точніше оцінювати рівень ризику окремих груп активів. Важливим компонентом є також розрахунок параметрів PD, LGD та EAD на основі історичних статистичних даних із урахуванням впливу макроекономічних факторів. Значна увага приділяється регулярному перегляду SICR-тригерів, які сигналізують про суттєве зростання кредитного ризику, а також побудові систем governance моделей, що включають процедури валідації, незалежного контролю та формалізовані політики управління модельним ризиком.

У сучасній міжнародній практиці управління кредитним ризиком охоплює повний життєвий цикл кредитної операції — від оцінювання позичальника та ухвалення рішення щодо кредитування до роботи з проблемною заборгованістю та стягнення боргу. Одним із ключових напрямів є процесний контроль та системи раннього попередження ризиків (Early Warning Systems, EWS). Провідні банки використовують автоматизовані системи моніторингу, які поєднують аналіз фінансових показників, поведінкових характеристик клієнтів і нефінансових сигналів, зокрема змін у структурі власності чи судових спорів. Це дозволяє виявляти ознаки погіршення фінансового стану позичальника ще до настання дефолту та своєчасно переводити його до категорії посиленого моніторингу [18; 19].

Важливу роль у міжнародних моделях ризик-менеджменту відіграє портфельний підхід до управління кредитними ризиками. Банки формують систему галузевих, регіональних і продуктових лімітів, оцінюють кореляції між активами та визначають допустимий рівень ризику в межах risk appetite framework. Такий підхід дозволяє мінімізувати концентраційний ризик і забезпечити більш збалансовану структуру кредитного портфеля. У країнах Європейського Союзу зазначені механізми додатково підсилюються жорсткими регуляторними вимогами до процедур кредитування та постійного моніторингу якості активів.

Окреме місце у світовій практиці займає управління проблемною заборгованістю (non-performing loans, NPL), оскільки саме ефективність роботи з проблемними активами значною мірою визначає рівень кредитного ризику банківської установи. Як показано в табл. 3.2, міжнародні підходи до NPL-менеджменту суттєво відрізняються від практики, що сформувалася в Україні. У країнах ЄС та США широко використовуються автоматизовані системи раннього виявлення проблемних кредитів, функціонують незалежні workout-підрозділи, активно застосовуються механізми реструктуризації, продажу проблемних портфелів та сек'юритизації активів. Крім того, важливу роль відіграють ефективні процедури банкрутства, позасудового врегулювання та

реалізації заставного майна, що дозволяє скорочувати строки повернення коштів і мінімізувати показник LGD.

В українській банківській системі більшість інструментів NPL-менеджменту також поступово впроваджується, однак їх практична ефективність поки що залишається нижчою порівняно з міжнародними стандартами. Системи EWS здебільшого орієнтовані на аналіз фінансових показників і простроченої заборгованості, тоді як комплексні автоматизовані рішення лише розвиваються. Вторинний ринок проблемних активів характеризується низькою ліквідністю, а процедури стягнення та банкрутства залишаються тривалими й юридично складними. Водночас у періоди кризових явищ та воєнного стану українські банки активно використовують механізми реструктуризації кредитів, що дозволяє тимчасово підтримувати платоспроможність позичальників, хоча ризик повторного дефолту залишається досить високим.

Особливого значення у міжнародній практиці набуває інтеграція управління проблемними активами зі стрес-тестуванням та системою капітального планування. У провідних фінансових юрисдикціях результати оцінювання NPL безпосередньо враховуються при визначенні потреби банків у капіталі та формуванні стратегій забезпечення фінансової стійкості. В Україні механізми стрес-тестування вже впроваджені Національним банком України, однак рівень інтеграції цих інструментів з операційним управлінням проблемною заборгованістю все ще потребує подальшого вдосконалення.

Таким чином, наведені в табл. 3.2 підходи свідчать, що міжнародна система управління проблемною заборгованістю базується на поєднанні раннього виявлення ризиків, активного управління проблемними активами, розвинених ринкових механізмів та інтеграції NPL-менеджменту зі стратегічним плануванням капіталу. Для України адаптація зазначених практик є важливим напрямом підвищення ефективності системи управління кредитним ризиком і зміцнення фінансової стійкості банківського сектору.

Таблиця 3.2

Порівняльна характеристика інструментів управління проблемною заборгованістю (NPL) у міжнародній та українській банківській практиці

Інструмент управління NPL	Світова практика (ЄС, США)	Практика в Україні
 Раннє виявлення проблемних кредитів (EWS)	Використання автоматизованих Early Warning Systems із фінансовими, поведінковими та нефінансовими індикаторами; постійний моніторинг PD та SICR-тригерів	Застосовується переважно на основі фінансових показників і прострочень; автоматизовані EWS перебувають на стадії розвитку
 Спеціалізовані підрозділи (Workout units)	Функціонують незалежні підрозділи з управління проблемними активами, відокремлені від кредитних департаментів	Використовуються в окремих банках; часто поєднуються з функціями ризик-менеджменту або юридичних служб
 Реструктуризація заборгованості	Широко застосовується за умови підтвердженної життєздатності позичальника; супроводжується фінансовим плануванням і контролем	Активно застосовується, зокрема в періоди криз та воєнного стану; ризик повторної дефолтності залишається високим
 Продаж проблемних кредитів (NPL sales)	Розвинені вторинні ринки NPL; продаж портфелів інвесторам або компаніям з управління активами (AMC)	Застосовується обмежено; ринок NPL менш ліквідний, продаж часто супроводжується значними дисконтом
 Сек'юритизація проблемних активів	Використовується у США та окремих країнах ЄС як інструмент перерозподілу ризику	Практично не застосовується через недостатній розвиток фінансового ринку
 Правове та позасудове стягнення	Ефективні та швидкі процедури банкрутства, позасудового врегулювання, реалізації застави	Процедури тривалі та складні; високі юридичні ризики знижують рівень повернення
 Державна підтримка та AMC	Створення державних або напівдержавних компаній з управління проблемними активами (Італія, Ірландія, Іспанія)	Обмежене застосування; окремі механізми реалізуються за участі державних банків
 Регуляторні вимоги до NPL	Жорсткі вимоги до покриття NPL резервами та часові обмеження на утримання проблемних активів (ЕВА, ЕСВ)	Регулювання здійснюється відповідно до вимог Національний банк України та МСФЗ 9; часові рамки менш формалізовані
 Інтеграція з капіталом і стрес-тестами	NPL-менеджмент тісно пов'язаний зі стрес-тестуванням і плануванням капіталу	Стрес-тестування впроваджене, але менш інтегроване з операційним управлінням NPL

Одним із найбільш ефективних інструментів управління проблемною заборгованістю у міжнародній банківській практиці є реструктуризація кредитів, що здійснюється на основі економічної доцільності та оцінювання фінансової спроможності позичальника. Такий механізм передбачає зміну умов кредитного договору, зокрема графіка погашення заборгованості, рівня процентної ставки або параметрів забезпечення, за умови підтвердження перспектив відновлення платоспроможності клієнта. У країнах Європейського Союзу та США процес реструктуризації супроводжується детальним аналізом фінансових прогнозів, оцінкою ризиків та постійним контролем дотримання оновлених умов кредитування. Це дозволяє банкам мінімізувати потенційні втрати та уникнути негайного переходу до судових процедур стягнення заборгованості.

Важливе місце у міжнародній системі NPL-менеджменту займає продаж проблемних кредитних портфелів спеціалізованим інвесторам або компаніям з

управління активами (Asset Management Companies, AMC). Після глобальної фінансової кризи 2008–2009 рр. та боргової кризи в євроні зазначений механізм набув значного поширення за підтримки Європейський центральний банк та національних регуляторних органів. Реалізація проблемних активів дає можливість банкам оперативно скорочувати обсяг непрацюючих кредитів у балансі, зменшувати навантаження на капітал і концентрувати ресурси на здійсненні основної кредитної діяльності. Водночас продаж NPL-портфелів зазвичай супроводжується певними фінансовими втратами через необхідність реалізації активів зі значним дисконтом [20].

У США система управління проблемними активами інтегрована з механізмами стрес-тестування та моделлю оцінювання очікуваних кредитних збитків CECL. Банківські установи зобов'язані завчасно враховувати можливі втрати за кредитними операціями, що стимулює раннє реагування на ознаки погіршення фінансового стану позичальників і активну роботу з клієнтами ще до настання дефолту. Додатковою перевагою американської моделі є ефективне використання правових і позасудових механізмів стягнення заборгованості, що дозволяє скоротити тривалість процедур повернення коштів та підвищити рівень компенсації втрат банків.

Отже, міжнародний досвід свідчить, що сучасна система управління кредитним ризиком функціонує як комплексна багаторівнева модель, у межах якої поєднуються регуляторні та управлінські механізми. Регуляторний рівень охоплює вимоги до капіталу, нормативи ліквідності, банківський нагляд та стрес-тестування, тоді як управлінський рівень включає кредитну політику, систему лімітів, моделі оцінювання ризику, моніторинг кредитного портфеля та механізми роботи з проблемною заборгованістю. Найбільш ефективними вважаються ті моделі, які забезпечують інтеграцію управління кредитним ризиком у процеси стратегічного планування, ціноутворення, резервування та управління капіталом банку. У практичному аспекті це передбачає дотримання стабільних стандартів кредитування, прозорих процедур прийняття ризикових рішень, своєчасне виявлення проблемних активів, адекватну оцінку

забезпечення, коректне формування резервів за очікуваними збитками та постійне тестування стійкості кредитного портфеля до кризових сценаріїв.

ВИСНОВКИ

В умовах макроекономічної нестабільності, воєнних ризиків, інфляційних процесів і зростання невизначеності на фінансових ринках проблема ефективного оцінювання та управління кредитними ризиками набуває особливої актуальності.

У процесі дослідження розкрито економічну сутність кредитного ризику банку та узагальнено основні наукові підходи до його трактування. Встановлено, що сучасне розуміння кредитного ризику виходить за межі традиційного підходу, пов'язаного виключно з імовірністю неповернення кредиту, та охоплює комплекс взаємопов'язаних факторів, пов'язаних із фінансовим станом позичальників, якістю кредитного портфеля, впливом макроекономічного середовища та регуляторними вимогами. Доведено, що кредитний ризик має багатокomпонентний, динамічний і системний характер, що зумовлює необхідність застосування комплексних підходів до його оцінювання та управління.

У роботі досліджено сучасні методи оцінювання кредитного ризику банківських установ. Встановлено, що ефективна система ризик-менеджменту повинна базуватися на поєднанні якісних і кількісних методів аналізу, використанні статистичних моделей, внутрішніх рейтингових систем, скорингових підходів, стрес-тестування та сучасних цифрових технологій аналізу даних. Обґрунтовано, що впровадження моделей PD, LGD та EAD відповідно до вимог Basel III та IFRS 9 сприяє підвищенню точності прогнозування кредитних втрат і забезпечує більш ефективне формування резервів під ризикові активи. Водночас доведено, що жоден із методів не є універсальним, тому банки повинні застосовувати інтегрований підхід до оцінювання кредитного ризику.

У ході дослідження проаналізовано систему державного та пруденційного регулювання кредитного ризику в Україні. Визначено, що ключову роль у процесі контролю за ризиковістю кредитних операцій відіграє Національний

банк України, який формує нормативно-правову базу банківського нагляду, встановлює економічні нормативи та здійснює контроль за дотриманням банками вимог щодо управління ризиками. Встановлено, що сучасна система регулювання кредитного ризику в Україні поступово адаптується до міжнародних стандартів Basel III та принципів Європейського Союзу, що сприяє підвищенню прозорості банківської діяльності, зміцненню фінансової стійкості банківської системи та вдосконаленню механізмів ризик-менеджменту.

Проведений аналіз тенденцій розвитку кредитного ризику в банківській системі України у 2021–2025 рр. дозволив встановити, що, незважаючи на складні умови функціонування, банківський сектор поступово адаптувався до кризових явищ та забезпечував стабільність ключових фінансових показників. Виявлено тенденцію до зростання обсягів кредитування, зниження рівня доларизації кредитного портфеля та поступового скорочення частки непрацюючих кредитів у 2024–2025 рр. Разом із тим доведено, що кредитний ризик залишається одним із головних факторів, які впливають на фінансову стійкість банківської системи України, особливо в умовах воєнної та економічної нестабільності. Аналіз показників рентабельності активів і капіталу свідчить про поступове відновлення ефективності функціонування банківського сектору та підвищення результативності кредитної діяльності.

У межах практичної частини роботи здійснено аналітичне дослідження показників кредитного ризику АТ «ІДЕЯ БАНК». Встановлено, що кредитні операції займають домінуюче місце у структурі активів банку, що підвищує важливість ефективного управління кредитними ризиками. Дослідження показало, що банк загалом забезпечує дотримання основних нормативних вимог НБУ, підтримує достатній рівень ліквідності та капіталізації, а також поступово вдосконалює систему управління кредитним портфелем. Водночас виявлено, що на діяльність банку суттєво впливають ризики, пов'язані зі зростанням проблемної заборгованості, змінами макроекономічної ситуації та нестабільністю доходів позичальників.

Особливу увагу у роботі приділено інтеграції ESG-ризиків у систему оцінювання кредитного ризику банківських установ. Визначено, що врахування екологічних, соціальних та управлінських факторів у процесі оцінювання кредитоспроможності позичальників дозволяє підвищити якість кредитного портфеля та знизити ймовірність довгострокових фінансових втрат. Обґрунтовано, що інтеграція ESG-підходів у систему ризик-менеджменту сприяє підвищенню стійкості банківських установ до нефінансових ризиків, посиленню довіри інвесторів і забезпеченню сталого розвитку банківського сектору.

У роботі також досліджено міжнародний досвід оцінювання та управління кредитними ризиками. Встановлено, що сучасні міжнародні моделі управління кредитним ризиком базуються на поєднанні регуляторного контролю, внутрішніх систем ризик-менеджменту, стрес-тестування та прогнозного моделювання. Доведено, що найбільш ефективними є системи, які інтегрують управління кредитним ризиком у процеси стратегічного планування, резервування, ціноутворення та управління капіталом банку.

Таким чином, проведене дослідження підтвердило, що ефективне оцінювання та управління кредитним ризиком є необхідною передумовою забезпечення стабільності функціонування банківських установ та фінансової безпеки банківської системи загалом. У сучасних умовах банкам доцільно посилювати якість систем ризик-менеджменту, впроваджувати сучасні цифрові технології аналізу даних, удосконалювати механізми раннього виявлення ризиків, інтегрувати ESG-фактори у процес кредитного аналізу та адаптувати міжнародний досвід управління ризиками до особливостей функціонування банківського сектору України. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню фінансової стійкості банків, зниженню рівня проблемної заборгованості та забезпеченню стабільного розвитку банківської системи України в умовах економічної трансформації та глобальних фінансових викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1) Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями : постанова Правління Національного банку України від 30.06.2016 № 351. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0351500-16> (дата звернення: 01.04.2026 р.).

2) Про затвердження змін до Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: постанова Правління Національного банку України від 26.01.2021 № 8. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/v__000820-21 (дата звернення: 01.04.2026 р.).

3) Про затвердження змін до Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: постанова Правління Національного банку України від 18.07.2025 № 79. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0079500-25> (дата звернення: 10.04.2026 р.).

4) Про внесення змін до Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: постанова Правління Національного банку України від 15.11.2025 № 139. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0139500-25> (дата звернення: 15.04.2026 р.).

5) Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: постанова Правління Національного банку України від 11.06.2018 № 64. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text> (дата звернення: 18.04.2026 р.).

6) Ковальська О. В. *Управління проблемними кредитами банків*. Миколаїв: Чорноморський національний університет імені Петра Могили, 2023.

URL: <https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2655/1/Ковальська.pdf>.
(дата звернення: 01.04.2026 р.).

7) Костюченко О., Стефанчук М., Коробцова Д., Сонюк О. Мінімізація проблемних кредитів у банках: економіко-правовий аспект державного регулювання. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2021. № 2 (37). С. 47–54. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v2i37.229686>. (дата звернення: 01.04.2026 р.).

8) Рівень непрацюючих кредитів // Національний банк України. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>. (дата звернення: 01.04.2026 р.).

9) Петрашевська А. Д., Колонтай С. М., Смелянська В. В. Вплив війни на кредитний ринок України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2023. Випуск 48. С. 57-60.

10) Офіційний сайт АТ «ІДЕЯ БАНК». URL: <https://ideabank.ua/uk> (дата звернення: 31.03.2026).

11) Дані про обсяги кредитів та частку непрацюючих кредитів у розрізі банків України *Національний банк України*. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl> (дата звернення: 18.04.2026).

12) Коломієць Ю. Ю., Кочорба В. Ю. Оцінювання кредитних ризиків у системі ризик-менеджменту банківських структур. *Бізнес Інформ*. 2024. № 1. С. 320-332.

13) Національний банк України. Біла книга з управління екологічними, соціальними та управлінськими (ESG) ризиками у фінансовому секторі. Київ: НБУ, 2025. 15 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Bila_knyga_2025_fin.pdf?v=13 (дата звернення: 01.04.2026 р.).

14) Обсяги активних операцій та частка непрацюючих кредитів в цілому по системі. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 18.04.2026).

15) Сарахман О. М., Шурпенкова Р. С. Оцінка кредитного ринку банківських установ: нові інструменти виявлення ризику та управління ним. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2024. № 7. С. 238–250.

16) Федина В. В. Кредитний ризик банку: сутність та причини виникнення. *Підприємництво і торгівля*. 2023. № 39. С. 223-228.

17) Хома І., Лук'янський О. Теоретико-методологічні аспекти вдосконалення управління кредитним ризиком в банку. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 2 (49). С. 295-301.

18) Хома І.Б., Лук'янський О.Б. Шляхи вдосконалення управління кредитним ризиком банку в сучасних умовах. *4th International Scientific and Practical Internet Conference «Russia-Ukraine War: Consequences for the World» devoted to impact of military actions on situation in the world (1-2 лютого 2024 р.): Dnipro*, 2024. С. 142–144.

19) Шульга Н., Омеленчук В. ESG-ризики банків. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2024. № 2. С. 101-119.

20) Шевченко Н., Копитко М. Проблеми управління ризиками і кредитною безпекою банків в умовах війни та економічної нестабільності. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. № 4 (76). С. 287-294. URL: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetukrok/article/view/878/886> (дата звернення: 01.03.2026 р.)

21) Аванесова Н.Е., Бакало І.І. Фінансова стабільність банківської системи України в умовах воєнного стану: виклики та шляхи зміцнення. *Економіка та суспільство*. 2025. Випуск 73. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5887/5826> (дата звернення: 01.02.2026 р.).

22) Мащенко О. В., Немазана Є. С. Управління кредитним портфелем банку в умовах економічної нестабільності. *Економіка та суспільство*. Випуск 80. 2025. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6989/6928>. (дата звернення: 01.02.2026 р.)

23) Офіційний сайт Міністерства фінансів. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (дата звернення: 01.03.2026 р.).

24) Демчишак Н.Б., Лоїк Р.В., Лоїк А.В. Розвиток цифрових технологій у банківській системі України: інновації в кредитуванні, ризики та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-2> (дата звернення: 01.04.2026 р.).

ДОДАТКИ

Додаток А

**ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН
(БАЛАНС) НА 31 ГРУДНЯ 2025 РОКУ**

(тис. грн)

Найменування статті	Примітки	2025 рік	2024 рік
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	2,346,018	1,658,214
Кредити та аванси клієнтам	7	7,371,262	5,114,777
Інвестиції в цінні папери	8	37,950	42,835
Інвестиційна нерухомість	9	7,250	6,798
Відстрочені податкові активи		162,775	246,237
Нематеріальні активи	10	139,255	116,156
Основні засоби	11	171,515	178,106
Інші фінансові активи	12	296,182	289,129
Інші нефінансові активи	13	45,732	17,583
Загальна сума активів		10,577,939	7,669,835
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти клієнтів	14	7,524,106	5,122,581
Забезпечення	15	188,267	182,662
Інші фінансові зобов'язання	16	235,023	141,262
Інші нефінансові зобов'язання	17	19,354	12,568
Поточні податкові зобов'язання		91,209	424,439
Загальна сума зобов'язань		8,057,959	5,883,512
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	18	323,073	323,073
Емісійні різниці	18	196,641	196,641
Резервні та інші фонди банку	19	419,980	396,962
Інші резерви	19	26,505	24,254
Нерозподілений прибуток		1,553,781	845,393
Загальна сума власного капіталу		2,519,980	1,786,323
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		10,577,939	7,669,835

Затверджено до випуску Правлінням та підписано 31 березня 2026 року

Михайло ВЛАСЕНКО
Голова Правління

Наталія РОМАНЮК
Головний бухгалтер

Підготував: Тетяна Лимерчук
Начальник Управління звітності
тел.: (032) 235-09-20

Додаток Б

АТ «ІДЕЯ БАНК» TAS GROUP

Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2025 року

ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ І ЗБИТКИ ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД

(Звіт про фінансові результати) за 2025 рік

(тис. грн)

Найменування статті	Примітки	2025 рік	2024 рік
Процентні доходи, розраховані з використанням методу ефективного відсотка	21	4,145,011	3,158,360
Комісійні доходи	22	276,725	233,912
Інші доходи	23	-	20
Дохід від звичайної діяльності		4,421,736	3,392,292
Процентні витрати	21	(714,704)	(551,088)
Комісійні витрати	22	(184,150)	(136,279)
Чистий прибуток від операцій з іноземною валютою		20,452	28,389
Чистий збиток від переоцінки іноземної валюти		(1,455)	(1,413)
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		520	-
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	7,8,12	(1,278,274)	(809,249)
Інші прибутки (збитки)	24	76,428	15,703
Витрати на виплати працівникам	25	(782,891)	(571,198)
Амортизаційні витрати	25	(112,033)	(94,040)
Інші адміністративні та операційні витрати	25	(550,874)	(328,844)
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності) для нефінансових активів		(27,437)	2,536
Прибуток (збиток) від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю	26	78,761	(49)
Прибуток/(збиток) до оподаткування		946,079	946,760
Витрати на сплату податку на прибуток	27	(215,516)	(486,406)
Прибуток/(збиток) за рік		730,563	460,354
Інший сукупний дохід			
Статті, що не будуть у подальшому рекласифіковані в прибуток чи збиток			
Зміни результатів переоцінки основних засобів		4,169	-
Зміна справедливої вартості інструментів капіталу		-	(53)
Податок на прибуток, що відноситься до змін у резерві переоцінки основних засобів		(1,075)	-
Інший сукупний дохід, що не буде у подальшому рекласифікований у прибуток чи збиток після оподаткування		3,094	(53)
Усього сукупного доходу/(збитку)		733,657	460,301
Прибуток/(збиток) на акцію:			
Загальна сума базового та розбавленого прибутку (збитку) на акцію (грн)	28	2,27	1,42

Затверджено до випуску Правлінням та підписано 31 березня 2026 року

Михайло ВІЛАСЕНКО
Голова Правління

Наталія РОМАНЮК
Головний бухгалтер

Підготувала: Тетяна Димарчук
Начальник Управління звітності

Додаток В

АТ «ІДЕЯ БАНК» TAS GROUP

Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2025 року

ЗВІТ ПРО ЗМІНИ У ВЛАСНОМУ КАПІТАЛІ
(ЗВІТ ПРО ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ) за 2025 рік

(тис.грн)

Найменування статті	Статутний капітал	Емісійні різниці	Резерви та інші фонди	Інші резерви	Нерозподілений прибуток	Усього власного капіталу
Власний капітал на початок попереднього звітного періоду	323,073	196,641	266,962	25,139	514,207	1,326,022
Прибуток (збиток)	-	-	-	-	460,354	460,354
Інший сукупний дохід	-	-	-	(53)	-	(53)
Сукупний дохід	-	-	-	(53)	460,354	460,301
Розподіл до резервних фондів (Примітка 19)	-	-	130,000	-	(130,000)	-
Збільшення (зменшення) через інші зміни (Примітка 19)	-	-	-	(832)	832	-
Власний капітал на кінець попереднього звітного періоду	323,073	196,641	396,962	24,254	845,393	1,786,323
Прибуток (збиток)	-	-	-	-	730,563	730,563
Інший сукупний дохід	-	-	-	3,094	-	3,094
Сукупний дохід(збиток)	-	-	-	3,094	730,563	733,657
Розподіл до резервних фондів (Примітка 19)	-	-	23,018	-	(23,018)	-
Збільшення (зменшення) через інші зміни (Примітка 19)	-	-	-	(843)	843	-
Власний капітал на кінець поточного звітного періоду	323,073	196,641	419,980	26,505	1,553,781	2,519,980

Затверджено до випуску Правлінням та підписано 31 березня 2026 року

 Михайло ВЛАСЕНКО
 Голова Правління

 Наталія РОМАНЮК
 Головний бухгалтер

 Підготувала: Тетяна Лимарчук
 Начальник Управління звітності
 тел.: (032) 235-09-20

Додаток Д

ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ ЗА ПРЯМИМ МЕТОДОМ
ЗА 2025 РІК

(тис. грн)		
Найменування статті	2025 рік	2024 рік
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ		
Процентні доходи, що отримані	3,876,876	2,869,581
Процентні витрати, що сплачені	(673,097)	(525,526)
Комісійні доходи, що отримані	276,725	233,912
Комісійні витрати, що сплачені	(184,150)	(136,279)
Результат операцій з іноземною валютою	20,452	28,389
Інші отримані операційні доходи	128,172	30,468
Виплати на утримання персоналу, сплачені	(717,985)	(571,866)
Інші адміністративні та операційні витрати, сплачені	(552,641)	(277,644)
Податок на прибуток, сплачений	(466,360)	(509,324)
Грошові кошти отримані від операційної діяльності	1,707,992	1,141,711
Зміни в операційних активах та зобов'язаннях:		
Чисте (збільшення)/зменшення кредитів та заборгованості клієнтів	(3,154,498)	(1,731,544)
Чисте (збільшення)/зменшення інших фінансових активів	(163,457)	(64,528)
Чисте (збільшення)/зменшення інших активів	(55,565)	9,005
Чисте збільшення (зменшення) коштів клієнтів	2,392,712	879,849
Чисте збільшення (зменшення) інших фінансових зобов'язань	76,840	12,953
Чисте збільшення (зменшення) інших зобов'язань	6,707	370
Чисті грошові кошти, що отримані/(використані) від операційної діяльності	810,730	247,816
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ		
Надходження від погашення цінних паперів	41,647	121,614
Придбання цінних паперів	(41,378)	(40,689)
Придбання основних засобів	(22,373)	(29,216)
Придбання нематеріальних активів	(68,274)	(50,030)
Чисті грошові кошти, (використані)/отримані в інвестиційній діяльності	(90,378)	1,679
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ		
Виплати за орендними зобов'язаннями (Примітка 16)	(38,881)	(29,848)
Сплата процентів за орендним зобов'язанням (Примітка 16)	(6,645)	(5,382)
Чисті грошові кошти, що використані у фінансовій діяльності	(45,526)	(35,230)
Вплив змін офіційного курсу Національного банку України на грошові кошти та їх еквіваленти	12,978	765
Чисте збільшення грошових коштів та їх еквівалентів	687,804	215,030
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок періоду (Примітка 6)	1,658,214	1,443,184
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець періоду (Примітка 6)	2,346,018	1,658,214

Затверджено до випуску Правлінням та підписано 31 березня 2026 року

Михайло ВЛАСЕНКО
Голова Правління

Наталія РОМАНЮК
Головний бухгалтер

Підготувала: Тетяна Лимарчук
Начальник Управління звітності
тел.: (032) 235-09-20